

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Metsätalouden koulutusohjelma

Tutkintotyö

Sanni Rask

METSÄNOMISTAJIEN PERUSKURSSIN VAIKUTTAVUUSTUTKIMUS

Työn ohjaaja Lehtori Aura Loikkanen
Työn tilaaja Metsäkeskus Pirkanmaa
Tampere 2006

Rask, Sanni. 2006. Metsänomistajan peruskurssin vaikuttavuustutkimus. Tutkintotyö. Tampereen ammattikorkeakoulu, metsätalouden koulutusohjelma. 64 sivua 3 liitesivua.

Työn teettäjä
Työn valvoja

Metsäkeskus Pirkanmaa
Aura Loikkanen

Asiasanat

metsänomistaja, neuvonta, koulutus, metsänomistajan peruskurssi

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkintotyön tarkoituksena oli selvittää, kuinka metsänomistajan peruskurssin käyneet metsänomistajat ovat hyötäneet saamistaan opeista ja mitä kurssilla käsiteltäviä asioita he pitävät tärkeinä. Lisäksi haluttiin selvittää, ovatko kurssilla saadut opit lisänneet aktiivisuutta omaa metsänhoitoa kohtaan.

Tutkimuksessa tutkittiin Pirkanmaan, Lapin, Häme-Uusimaan, Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Kaakkois-Suomen metsäkeskusten peruskursseja. Kurssien sisällöt vaihtelivat eri metsäkeskusten kesken, mutta runko oli kaikissa sama.

Tutkimus tehtiin postikyselyinä noin 550:lle metsänomistajan peruskurssin käyneelle metsänomistajalle. Vastauksia tuli kaikkiaan 291 kappaletta.

Tulosten perusteella metsänomistajien peruskurssia pidettiin kaikin puolin positiivisena kokemuksena. Kurssille annettiin hyvä kokonaisarvosana. Kurssilla oli saatu lisätietoa monipuolisesti metsäasioista ja saatuja oppeja oltiin osattu hyödyntää omassa metsänhoidossa. Metsänhoitotyöt olivat lähteneet hyvin käyntiin kurssin jälkeen. Taimikonhoitoa, metsänuudistamista, puukauppaa ja metsänparannustöitä oli tehty aktiivisesti.

Lisäksi tutkimuksen tulokset auttoivat metsäkeskuksia parantamaan peruskurssejaan toivottuun suuntaan. Ainakin Pirkanmaan metsäkeskus onkin jo muokannut kurssin sisältöä ja painottanut ajankäyttöä metsänomistajien mielestä tärkeillä alueilla.

Rask, Sanni. 2006. Research into the effectiveness of the Forest owners basic course. Final Thesis. Tampere polytechnic, department of forestry. 64 pages 3 appendixes.

Work provided by Metsäkeskus Pirkanmaa
Supervisor Aura Loikkanen

Entries forest owner, guidance, training, forest owners basic course

SUMMARY

The meaning of this diploma was to look into how the forest owners who have taken the Forest owners basic course have utilized the education given to them, and which matters dealt with they find the most useful. Furthermore the focus was on resolving whether the knowledge gained on the course increased their activeness towards looking after their own forests.

In the study the basic courses at different forestry centres in Pirkanmaa, Lappi, Häme-Uusimaa, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savon, Keski-Suomi, Pohjois-Karjala and Kaakkois-Suomi were researched. The contents varied between different forestry centres but the base was the same in each of them.

The study was conducted by a postal inquiry to around 550 forest owners that had taken the course. All in all 291 inquiries were answered and returned.

According to the results, all in all the Forest owners basic course was a positive experience for the forest owners who took part in it. A variety of new knowledge about forestry had been gained and the participants had been able to put in to practice their newly learnt skills. Looking after their forests had had a good start after completing the course. There had also been lots of activity when it comes to renewing, selling and improving their forests.

The results of this study also helped the forestry centres improve their basic courses towards the desired direction. At least the forestry centre in Pirkanmaa has already revised their course and started to emphasize on the issues important to the forest owners

ALKUSANAT

Tutkintotyöni idea lähti Pirkanmaan metsäkeskuksen yhteyspäälliköltä Veikko Iittaiselta ja palveluneuvoja Suvi Karjulalta ollessani työharjoittelussa kesällä 2004 Pirkanmaan metsäkeskuksessa. Aluksi tarkoituksena oli tutkia Pirkanmaan peruskurssin vaikuttavuutta, mutta onneksi saimme mukaan tutkimukseen myös seitsemän muuta metsäkeskusta. Haluaisinkin kiittää Veikko Iittaista ja Suvi Karjulaa mahdollisuudesta tutkia peruskurssin vaikuttavuutta ja lisäksi kiittää heitä siitä suuresta avusta, jonka he ovat antaneet tutkintotyön teossa. Vielä haluaisin kiittää opiskelutoveriani Hanna Hurmetta, joka oli apunani postittamassa kaikki 888 kyselykirjettä.

Tampereella 24. helmikuuta 2006

Sanni Rask

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	2
SUMMARY	3
ALKUSANAT	4
SISÄLLYSLUETTELO	5
1 JOHDANTO	7
2 METSIEN OMISTUS	8
2.1 Metsänomistus ja pääomistajaryhmät	8
2.2 Yksityiset metsänomistajat	9
2.2.1 Metsänomistajakunnan rakenne	9
2.2.1.1 Tilan hallinta ja saantotapa	9
2.2.1.2 Metsänomistajien ammattiasema	11
2.2.1.3 Metsänomistajien asuinpaikka	11
2.2.1.4 Metsänomistajien sukupuoli ja ikä	12
2.3 Metsänomistuksen muutokset	13
2.3.1 Muutokset pääomistajaryhmissä	13
2.3.2 Muutokset yksityisessä metsänomistuksessa	14
3 METSÄNEUVONTA	15
3.1 Metsänomistajien neuvonnan tavoitteet ja tarpeet	15
3.1.1 Kansallinen metsäohjelma 2010	16
3.1.2 Metsäsertifiointi	17
3.2 Metsänomistajien koulutus ja neuvonta	17
3.2.1 Neuvonnan muodot	18
3.2.2 Metsäkeskus neuvontaa antavana organisaationa	19
3.2.3 Metsänomistajien neuvonnan ongelmat	20
3.3 Neuvonnan ja koulutuksen vaikuttavuus	22
3.3.1 Koulutuksen arviointi	22
3.3.2 Käsitteet	22
3.3.3 Vaikuttavuuden arviointi ja sen ongelmat	24
3.3.4 Vaikuttavuusarvioinnin kehittäminen	25
4 METSÄNOMISTAJAN PERUSKURSSI	26
4.1 Peruskurssin tavoitteet ja kohderyhmä	27
4.2 Peruskurssien sisällöt	27
4.2.1 Pirkanmaa	27
4.2.2 Pohjois-Pohjanmaa	28
4.2.3 Lappi	29
4.2.4 Häme-Uusimaa	29
4.2.5 Kaakkois-Suomi	30
4.2.6 Etelä-Savo ja Pohjois-Savo	30
4.2.7 Keski-Suomi	30
4.2.8 Pohjois-Karjala	31

5 TUTKINMUSAINEISTON HANKINTA JA TUTKIMUSMENETELMÄT	31
5.1 Tutkimusaineiston hankinta	31
5.1.1 Käytetty otantamenetelmä	31
5.1.2 Tutkimusmenetelmä	32
5.1.3 Kysymysten laatiminen	34
5.2 Aineiston analysointi	35
6 TULOKSET	35
6.1 Taustatiedot	36
6.2 Opetuksen ja ajankäytön arviointi	37
6.3 Metsien hoidon tilanne ennen kurssia ja kurssin jälkeen	40
6.4 Saatujen oppien hyödyllisyys	43
6.5 Maastoretkeilyjen tarpeellisuus	46
6.6 Vaikutukset aktiivisuuden lisääntymiseen metsäomaisuuden hoidossa	48
6.7 Eri tutkimusryhmien erot	52
6.8 Jatkokoulutuksen tarve	52
6.9 Palautetta ja parannusehdotuksia	54
7 TULOSTEN TARKASTELU	56
7.1 Taustatiedot	56
7.2 Opetuksen arviointi ja oppimiskokemukset	57
7.3 Metsien hoidon tilanne ennen kurssia ja kurssin jälkeen	58
7.4 Saatujen oppien hyödyllisyys	58
7.5 Maastoretkeilyjen tarpeellisuus	59
7.6 Vaikutukset aktiivisuuden lisääntymiseen metsäomaisuuden hoidossa	60
7.7 Jatkokoulutuksen tarve	62
8 YHTEENVETO	63
LÄHDELUETTELO	64
LIITTEET	
LIITE 1 Kyselylomake Pirkanmaan metsänomistajan peruskurssille osallistuneille	
LIITE 2 Pirkanmaan peruskurssin kyselylomakkeen saatekirje	
LIITE 3 Lapin peruskurssiin karhukirjeen saatekirje	

1 JOHDANTO

Olen saanut toimeksiannon Pirkanmaan metsäkeskukselta tehdä vaikuttavuustutkimus metsänomistajan peruskursseista sekä Pirkanmaan metsäkeskukselle että seitsemälle muulle metsäkeskukselle. Metsänomistajan peruskurssista ei ole aikaisemmin tehty vastaavaa tutkimusta.

Metsänomistajien peruskurssilla on pitkät perinteet Pirkanmaalla. Tampereella peruskurssi on pidetty joka syksy yli 20 vuotta. Muutamina vuosina peruskurssia on järjestetty myös Tampereen naapurikunnissa. Muualla Suomessa peruskursseja on järjestetty vaihtelevasti. Keski-Suomessa kursseja on järjestetty yli kymmenen vuotta. Lapissa oli järjestetty vain yksi kurssi ja Pohjois-Karjalassa kaksi kurssia ennen tutkimuksen tekoa.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää oliko aktiivisuus omaa metsänhoitoa kohtaan lisääntynyt kurssin jälkeen ja kuinka se ilmenee. Samalla haluttiin selvittää peruskurssin käyneiden mielipiteitä kurssin hyödyllisyydestä. Lisäksi haluttiin saada palautetta kurssilla saadusta opetuksesta ja ajankäytöstä eri osaluilla, jotta voidaan muokata kurssia entistä paremmaksi. Tarkoituksena oli myös vertailla tuloksia eri metsäkeskusten kurssien kesken ja näin vertailla eri kurssisisältöjä.

Tutkimuksen teoriassa paneudutaan Suomen metsänomistajarakenteeseen, metsäneuvontaan ja sen tavoitteisiin sekä neuvonnan ja koulutuksen vaikuttavuuteen.

2 METSIEN OMISTUS

2.1 Metsänomistus ja pääomistajaryhmät

Suomen metsänomistajaryhmien ja varsinkin yksityismetsien omistajaryhmien muodostumiseen ovat vaikuttaneet monet asiat Suomen historiassa. Vuonna 1542 Kustaa Vaasa määräsi asumattomat maat kruunulle. Tällöin Suomen asutus oli keskittynyt ilmasto-oloiltaan suotuisille kasvupaikoille Etelä-Suomeen. Näin suurin osa Kruunulle menevistä maista oli Pohjois- ja Itä-Suomessa. Myös 1700-luvun lopulla olleet valtion- ja yksityismetsien rajankäynnit ovat vaikuttaneet pääryhmien muodostumiseen. Lopullisen metsänomistuksen pääryhmien perusjaon muodostivat 1800-luvun puolivälissä päättynyt isojako ja torpparien vapautuslaki. Näiden tapahtumien johdosta yksityishenkilöt omistavat suurimman osan Suomen metsämaasta (61 %) ja nämä metsät sijaitsevat pääosin Etelä-Suomessa. Perheiden omistuksessa on suurin osa yksityismetsistä ja vähäisemmät osuudet ovat perikunnilla ja yhtymillä. (Tapion Taskukirja 2002.)

Valtion omistuksessa on noin neljännes Suomen metsätalousmaasta. Valtion omistamat metsämaat ovat keskittyneet Itä- ja Pohjois-Suomen syrjäisille alueille, missä on paljon heikosti puuta tuottavia alueita. Myös valtion omistamat luonnonsuojelu- ja erämaa-alueet ovat suurelta osin Pohjois-Suomessa. (Metsätilastollinen vuosikirja 2004.)

Yhtiöt ovat pääosin ostaneet metsänsä yksityisiltä metsänomistajilta 1700- ja 1800-luvuilla. Yhtiöt ostivat metsää itselleen turvatakseen puuraaka-aineen saannin sahoilleen ja tehtailleen. Yhtiöt omistavat 9 % Suomen metsämaasta. (Tapion Taskukirja 2002.)

Muilla metsänomistajilla tarkoitetaan yleensä kuntia, seurakuntia ja yhteismetsiä. Yhteismetsät ovat syntyneet erilaisten maanjakotoimenpiteiden yhteydessä. Seurakuntien ja kuntien metsänomistus on saanut alkunsa jo 1600-luvulla saaduilla lahjoituksilla. Myöhemmin kunnat ovat käyneet metsäkauppaa lähinnä yksityishenkilöiden kanssa. Nämä ryhmät omistavat Suomen metsämaasta 5 %.
(Tapion Taskukirja 2002.)

2.2 Yksityiset metsänomistajat

Yksityishenkilöt omistavat Suomen metsämaasta yli 60 % ja hehtaareina tämä on noin 12 miljoonaa hehtaaria
(Metsätilastollinen vuosikirja 2004).

Verohallituksen maatilarekisterin mukaan vuonna 2000 yksityismetsälöitä oli noin 440 000. Nämä metsälöt olivat vähintään yhden hehtaarin suuruisia. Metsänomistajien määrä on kuitenkin suurempi kuin metsälöiden määrä, sillä perikunnissa ja yhtymissä on keskimäärin neljä osakasta ja perhemetsälöt ovat yleensä puolisoitten yhteisomistuksessa. Näin metsää omistavien henkilöiden määräksi on arvioitu jopa noin 600 000.
(Tapion Taskukirja 2002.)

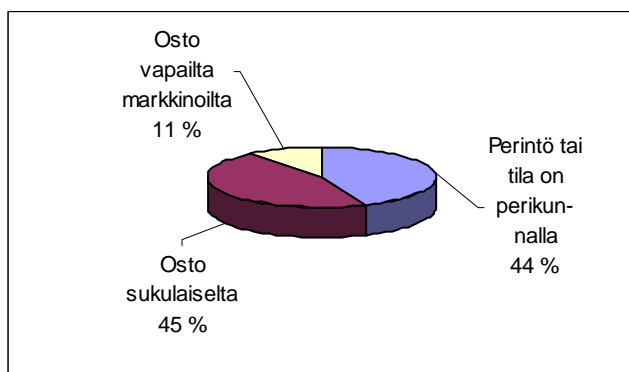
Suomen yksityismetsänomistajarakennetta kuvattaessa on kuitenkin käytetty vain tilan metsäasioiden hoidosta vastaavan henkilön taustatietoja.

2.2.1 Metsänomistajakunnan rakenne (Karppinen ym. 2002.)

2.2.1.1 Tilan hallinta ja saantotapa

Kuten kuvasta 1 voi tarkastella noin puolet (48 %) metsätiloista oli siirtynyt omistajilleen joko perintönä tai tila on edelleen perikunnalla. Useimmiten metsänsä perineitä olivat palkansaajat,

eläkeläiset ja muut ryhmään kuuluvat eli kotirouvat, opiskelijat tai työttömät.

Kuva 1 Tilan saantotapa prosenteina metsänomistajista.

Metsätilansa vanhemmilta tai sukulaiselta ostaneita metsänomistajia olivat yleensä maatalousyrittäjät ja miehet. Nämä tilat olivat selvästi keskimääräistä suurempia.

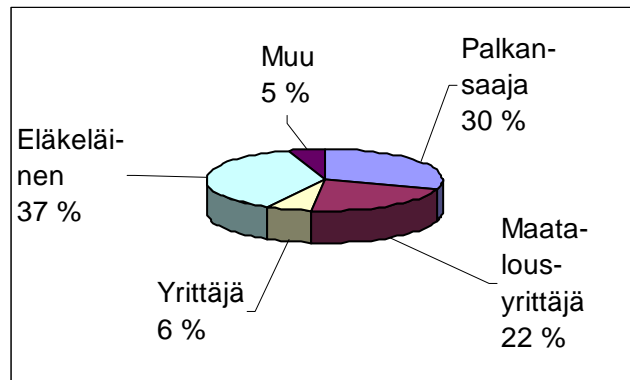
Vain 13 % metsätiloista oli ostettu vapailta markkinoilta. Yleisin vapailta markkinoilta tilansa ostanut metsänomistaja oli yrittäjä.

Taulukosta 1 voi katsoa, että suurin osa metsätiloista oli perheomistuksessa. Vuonna 1999 metsätiloista oli noin kolme neljäsosaa perheomistuksessa, tämä ei ole juurikaan muuttunut yhdeksässä vuodessa. Perikuntien määrä oli taas lisääntynyt reilusti vuodesta 1990, sillä vuonna 1990 perikuntia oli vain kuusi prosenttia ja vuonna 1999 niitä oli 14 % metsätiloista. Yhtymämuotoisen omistuksen määrä oli laskenut yhdeksässä vuodessa 18 %:sta 11 %:iin.

Taulukko 1 Tilan hallinta prosenteina metsätiloista vuonna 1999.

Tilan hallinta	%
Perheomistus	75
Yhtymä	11
Perikunta	14

2.2.1.2 Metsänomistajien ammattiasema

Kuva 2 Metsänomistajien ammattiasema prosentuaalisesti metsänomistajista vuonna 1999.

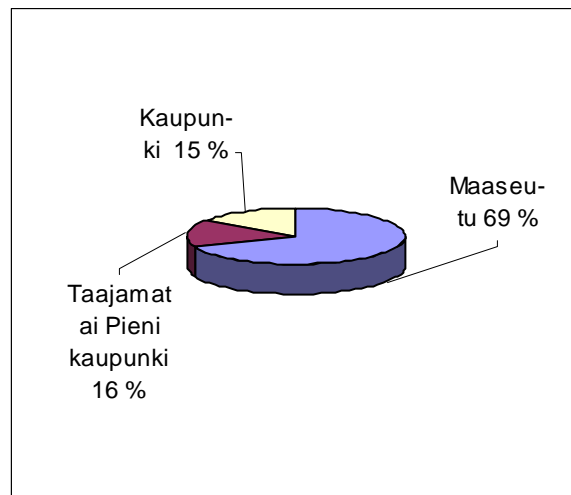
Kuten kuvasta 2 käy ilmi, eläkeläiset olivat suurin omistajaryhmä tarkasteltaessa ammattiasemaa. Mikäli asiaa katsottaisiin yksityismetsien pinta-alan mukaan, maatalousyrittäjät olisivat olleet suurin ryhmä, mutta maatalousyrittäjiä oli vain vähän yli viidesosa metsänomistajista.

Palkansaajat olivat toiseksi suurin omistajaryhmä. Eniten palkansaajia oli perikuntien metsäasioiden hoidosta vastaavien henkilöiden keskuudessa. Kaksi pienintä ryhmää olivat muut ryhmään kuuluvat eli työelämän ulkopuolella olevat kotirouvat, opiskelijat tai työttömät sekä yrittäjät.

2.2.1.3 Metsänomistajien asuinpaikka

Puolet metsänomistajista asui vakituisesti tilallaan vuonna 1999. Nämä tilat olivat keskimääräistä suurempia, koska yksityismetsien pinta-alalla mitattuna näiden tilojen osuus oli 60 prosenttia. Samassa kunnassa metsätilan kanssa asuvia metsänomistajia oli 17 %. Loppuosa eli kolmannes metsänomistajista ei asunut saman kunnan alueella, missä metsätila sijaitsee. Noin prosentin verran metsänomistajista asui ulkomailla, heistä valtaosa

Ruotsissa. Tilalla vakinaisesti ei-asuvien metsänomistajien kodin ja tilan välinen matka on noin 125 kilometriä.

Kuva 3 Metsänomistajien asuinpaikka prosentuaalisesti.

Kuvasta 3 voi tarkastella, kuinka paljon metsänomistajia asuu maaseudulla, taajamissa tai isoissa kaupungeissa. Isolla kaupungilla tarkoitetaan kaupunkia, jossa on yli 20 000 asukasta. Vaikka vakituisesti metsätilallaan asuvia metsänomistajia oli vain puolet, reilusti yli puolet (63 %) metsänomistajista asuu maaseudulla. Vain vajaa viidennes metsänomistajista asui isossa kaupungissa ja vielä vähemmän taajamassa tai pienessä kaupungissa. Suomen kuudessa suurimmassa kaupungissa asui vain seitsemän prosenttia metsänomistajista.

2.2.1.4 Metsänomistajien sukupuoli ja ikä

Metsänomistajista vajaa neljännes oli naisia vuonna 1999. Naisten omistamat tilat olivat keskimäärin pienempiä kuin miesten, sillä naiset omistivat vain viidenneksen yksityismetsien pinta-alasta. Naisten määrä on ja oli silti todellisuudessa suurempi, sillä lähes kaikilla puolisoitten yhteisomistustiloilla mies vastasi tilan metsäasioista. Myös perikuntien ja yhtymien

osakkaina on ja oli naisia, vaikka he eivät vastanneetkaan tilan asioista.

Naismetsänomistajien keski-ikä oli vuonna 1999 jopa 60 vuotta. Miesten keski-ikä oli 56 vuotta. Kaikkien metsänomistajien ikä oli yhteensä 57 vuotta. Nuoria alle 40-vuotiaita oli vain noin kymmenesosa. Naismetsänomistajista yli puolet oli jo täyttänyt 60 vuotta. Iäkkäitä yli 60-vuotiaita metsänomistajia oli yhteensä noin 44 % metsänomistajista. Hieman enemmän kuin iäkkäitä metsänomistajia oli 40 - 59-vuotiaita metsänomistajia noin 45 %.

2.3 Metsänomistuksen muutokset

Metsänomistuksen rakenteessa tapahtuu omistusmuutoksia. Pääomistajaryhmien välissä tapahtuu muutoksia sekä ryhmien sisäisiä muutoksia. Ryhmien sisäiset muutokset tapahtuvat lähinnä yksityisen metsänomistuksen piirissä. (Karppinen ym. 2002.)

2.3.1 Muutokset pääomistajaryhmissä

Pääomistajaryhmään kuuluvat yksityiset, valtio, yhtiöt ja muut. Muihin luokitellaan muun muassa kunnat ja seurakunnat. Näiden ryhmien väliset vaihdot tapahtuvat pääosin metsäkaupoin. Muutoksia tapahtuu myös tehtäessä lunastuksia ja maavaihtoja suojelualueita perustettaessa. Nämä muutokset ovat kuitenkin vähäisiä, sillä vuonna 2000 tehtiin vain 40 000 hehtaarilla metsämaan kauppoja. 40 000 hehtaaria on vain noin kaksi promillea metsien pinta-alasta. (Karppinen ym. 2002.)

2.3.2 Muutokset yksityisessä metsänomistuksessa

Metsälöiden keskimääräinen hallinta-aika on noin 30 vuotta, näin omistusoikeus vaihtuu vuosittain yli 10 000 yksityismetsälöllä. Metsätiloja ostavat ja perivät taustaltaan ja asenteiltaan erilaiset henkilöt. Näin yksityismetsänomistajakunnan rakenne muuttuu vuosittain. Tietenkin metsänomistajakunnan muutoksen taustalla on osittain yleinen yhteiskunnan muutos ja väestön ikärakenteen kehitys. (Karppinen ym. 2002.)

Ikään ja ikääntymiseen liittyvät muutokset ovat olleet yksi huomattavimmista muutoksista 1990-luvulla. Metsänomistajien korkea keski-ikä nousi vielä 1990-luvulla 54 vuodesta 57 vuoteen. Yli 60-vuotiaiden osuus kasvoi seitsemällä prosentilla ja alle 40-vuotiaiden osuus laski noin viidellä prosentilla.

Merkille pantava muutos on myös maanviljelijöiden osuuden supistuminen kolmasosasta viidesosaan. Maatalouden muutoksiin ja maatilojen määrän vähenemiseen on vaikuttanut Suomen EU-jäsenyys. 1990-luvun lamasta aiheutunutta suurtyöttömyyttä voidaan pitää syynä työelämän ulkopuolella olevien osuuden nousuun kahdesta prosentista viiteen prosenttiin. (Karppinen ym. 2002.)

1990-luvun kaupunkilaistuminen ja muuttoliike ei kohdistunut samalla tavoin metsänomistajiin kuin muuhun väestöön, vaikka tuona aikana metsätilalla asuvien metsänomistajien osuus laski 59 prosentista 50 prosenttiin. Metsänomistajien määrä ei siis juurikaan lisääntynyt suurkaupungeissa vaan taajamissa ja pienissä kaupungeissa. (Karppinen ym. 2002.)

Yllättäen naisten osuus metsänomistajina ei lisääntynyt vaan laski hieman 1990-luvulla. Toisin olisi voinut luulla, sillä metsänomistajakunta vanhenee koko ajan ja naisten keski-ikä on miehiä korkeampi. Selityksenä voidaan pitää naisleskien

hallinnoimien perikuntien omistusosuuksien vähenemistä perikuntien muuttuessa yhtymiksi. (Karppinen ym. 2002.)

Metsänomistajaneuvonnan strategian 2002 - 2010 arvion mukaan aktiivimaanviljelijöiden osuus metsänomistajista on vähentynyt edelleen ja olisi ollut on noin 15 % vuonna 2005. Samoin arvioitiin eläkeläisten osuuden ja kaupungissa asuvien metsänomistajien määrän lisääntyvän. Strategiassa huomioitiin myös, että metsänomistajakunnan rakenne voidaan ennustaa tulevaisuuteen, mutta tulevien ryhmien käyttäytymistä ja asenteita ei ole yhtä helppo ennustaa.

(Metsänomistajienneuvonnan strategia 2001.)

3 METSÄNEUVONTA

3.1 Metsänomistajien neuvonnan tavoitteet ja tarpeet

Vain harvoille metsänomistajille metsätalouden harjoittaminen on pääansiotuloa tai merkittävä tulonlähde. Tämän takia vain pieni osa metsänomistajista on motivoituneita hankkimaan tarvittavia tietoja ja taitoja ammattikoulutuksen kautta.

(Tapion Taskukirja 1997.)

Metsänomistajien neuvonnalla ja koulutuksella autetaan metsänomistajia tarvittavien tietojen hankinnassa, päätöksenteossa ja töiden toteutuksessa. Koko Suomen metsäteollisuus on riippuvainen yksityisten metsänomistajien tekemistä tai teettämistä metsänhoitotöistä, puukaupoista ja luonnonsuojelusta. Edellisestä kappaleesta 2.2.1

Metsänomistajakunnan rakenne voidaan tarkastella, kuinka moninainen metsänomistaja kunta Suomessa on. Tämän takia tarvitaan myös monipuolista neuvontaa ja koulutusta, jotta voidaan palvella kaikkia metsänomistajia ja sitä kautta Suomen metsätaloutta.

3.1.1 Kansallinen metsäohjelma 2010

Helmikuussa 1998 hallitus päätti käynnistää kansallisen metsäohjelman (KMO) valmistelun. Kansallisen metsäohjelman on tarkoitus vastata kansainvälisen metsäpolitiikan tarpeisiin ja näin myös sen kotimainen merkitys on huomattava. Ohjelma ulottuu vuoteen 2010 asti. Ohjelmalla halutaan turvata metsiin pohjautuva työ ja toimeentulo, metsien monimuotoisuus sekä metsien antama virkistysmahdollisuus kaikille kansalaisille.

Kansallisen metsäohjelman tavoitteita ovat mm.

- Kotimaisen puun käytön lisäys niin, että suomalaisen metsäteollisuuden toimintaedellytykset pysyvät kilpailukykyisinä.
- Elinympäristöjen ja eliöiden suojelutason saavuttaminen ja ylläpitäminen riittävällä suojelualueiden ja monimuotoisesti käsiteltävien talousmetsien yhdistelmällä.
- Hakkuiden lisääminen edellyttää metsänhoidon tehostamista ja toteuttamista suositusten mukaan.

(Kansallinen metsäohjelma 1999.)

Jotta KMO:n tavoitteet täyttyisivät, on panostettava myös metsänomistajien neuvontaan. Kansallisessa metsäohjelmassa 2010 ilmoitetaan asia näin:

” Metsänomistajien koulutus ja neuvonta on avainasemassa metsien hoidon, ekologisen kestävyys ja puumarkkinoiden toiminnan kannalta. Koulutuksen ja neuvonnan avulla metsänomistajat voivat perustaa metsiä koskevat päätöksensä korkeatasoiseen tietoon ja osaamiseen. Koulutuksen ja neuvonnan resurssit kaksinkertaistetaan.”

Ohjelman toteuttamiseksi lisättiin valtion tukea metsäsuunnitteluun, koulutukseen ja neuvontaan 9 miljoonaa euroa vuodessa.

3.1.2 Metsäsertifiointi

Metsien sertifiointi on menettely, jossa kolmas osapuoli antaa kirjallisen todistuksen siitä, että metsätalouden toiminta vastaa sertifiointikriteerien vaatimuksia. Tämä on yksi keino vakuuttaa puupohjaisten tuotteiden ostajat siitä, että tuotteiden raaka-aine on peräisin hyvin hoidetuista metsistä.

(Suomen metsäsertifiointijärjestelmä 2005.)

”Myös metsien sertifiointi asettaa tavoitteita neuvonnalle. Suomen sertifiointijärjestelmässä neuvontaa ja koulutusta koskeva sertifiointikriteeri 16 edellyttää, että alueen metsänomistajille tarkoitettuun täydennyskoulutukseen tai henkilökohtaiseen tai ryhmäneuvontaan osallistuvien henkilöiden määrä on vuosittain vähintään 10 prosenttia alueen metsänomistajien lukumäärästä. Huomattavaa on, että usean muun kriteerin toteutuminen on riippuvainen neuvonnan onnistumisesta (esim. luonnonhoito).”
Siis myös metsäsertifiointilla on vaikutusta metsänomistajien neuvontaan.

(Metsänomistajienneuvonnan strategia 2001.)

3.2 Metsänomistajien koulutus ja neuvonta

Metsänomistajien koulutus ja neuvonta ovat merkityksellisiä koko Suomen metsäklusterille. Neuvonnan ja koulutuksen avulla metsänomistajat pystyvät hoitamaan metsiään kestävästi. He voivat tehdä metsään liittyvät päätökset metsäammattilaisen ohjeilla ja avustuksella. Tietoisuus oman metsän tilasta ja hoitotarpeista lisääntyy, näin myös oman metsän merkitys metsänomistajalle valkenee.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia metsänomistajaneuvonnan strategia vuosille 2002 - 2010. Työryhmä rajasi metsänomistajien neuvonnan seuraavasti:

”Metsänomistajien neuvonta on metsänomistajien ongelmanratkaisuun tähtäävää, usein henkilökohtaista informaatiota päätöksenteon tueksi. Neuvonta auttaa metsänomistajaa tekemään itseään ja omaa metsäänsä koskevia valintoja, ratkaisuja ja päätöksiä. Metsänomistajien neuvonta sisältää taloudellisen ja hallinnollisen neuvonnan lisäksi myös tietoa siitä, miten eri toimenpiteet vaikuttavat metsäluontoon ja ympäristöön.”

”Työryhmä määritteli metsänomistajaneuvonnalle tässä strategiatyössä seuraavat rajaukset:

Neuvonta

- ei ole koulutusta, joka johtaa viralliseen tutkintoon.
- ei ole viestintää.
- ei ole kouluyhteistyötä eikä nuorisoon kohdistuvaa yleistä vaikuttamista.
- suunnataan yksityismetsänomistajalle”

(Metsänomistajienneuvonnan strategia 2001.)

Työryhmän rajauksen ja määrittelyn avulla saadaan hyvä kuva siitä, mitä on metsänomistajien neuvonta. Seuraavaksi on hyvä käsitellä, millaista metsänomistajaneuvontaa on olemassa ja metsäkeskusta neuvonnan antajana.

3.2.1 Neuvonnan muodot

Metsänomistajien neuvonta voidaan jakaa kolmeen ryhmään: henkilökohtainen neuvonta, ryhmäneuvonta ja joukkoneuvonta. Neuvonta on aina viestintää, paitsi jos sillä pyritään vaikuttamaan kohderyhmän käsityksiin tai mielipiteisiin metsätaloudesta ja metsäelinkeinosta sekä näin varmistamaan elinkeinon toimintaedellytyksiä.

(Metsänomistajien neuvonnan kilpailuttaminen 2002.)

Ryhmäneuvonta on tavallisesti ajankohtaisesta aiheesta järjestettävä koulutus tai kurssi. Tarkoituksena on antaa osallistujalle syvälinen käsitys jostakin asiasta tai menetelmästä. Tilaisuuksien osallistujamäärät vaihtelevat muutamasta henkilöstä noin 40 metsänomistajaan. Tilaisuudet kestävät muutamasta tunnista muutamaa päivään. Tilaisuus voi olla myös kurssi, jossa on useita luentoiltoja. Ammattitutkintoon tähtäävä koulutus ei ole ryhmäneuvontaa, vaikka koulutus olisi lyhytkestoinen. Ryhmäneuvontaa järjestävät pääasiassa metsäkeskukset, metsänhoitoyhdistykset, metsäalan oppilaitokset sekä jossain määrin myös pankit ja metsäyhtiöt. Kansalais- ja työväenopistot järjestävät myös ryhmäneuvontaa, mutta yleisesti yhteistyössä jonkin metsäalan organisaation kanssa. (Metsänomistajien neuvonnan kilpailuttaminen 2002.)

Henkilökohtainen neuvonta on neuvojan ja neuvottavan kahdenkeskeinen vuorovaikutustilanne. Tämänlaisessa tilanteessa neuvottava antaa neuvoja ja vastaa neuvottavan kysymyksiin.

(Metsänomistajien neuvonnan kilpailuttaminen 2002.)

Joukkoneuvonnan tavoitteena on herättää satojen metsänomistajien kiinnostus metsätaloutta kohtaan.

Joukkoneuvontaa ovat metsäpäivät, retkeilyt, messut, näyttelyt ja kilpailut. (Metsänomistajien neuvonnan kilpailuttaminen 2002.)

3.2.2 Metsäkeskus neuvontaa antavana organisaationa

Suomessa metsäkeskuksia on kolmetoista ja neuvonta on niiden lakisääteinen tehtävä. Ne toimivat pääosin julkisin varoin ja niiden tehtävä on edistää alueensa metsien kestävä hoitoa ja käyttöä sekä metsien monimuotoisuuden säilyttämistä. Lisäksi niiden tehtävänä on hoitaa osittain metsätaloutta tukeva koulutus-, neuvonta- ja tiedotustoiminta. Metsäkeskus saa valtionapua

neuvonnan järjestämiseen, mutta tämän lisäksi metsäkeskukset neuvovat metsänomistajia EU-hankkeiden kautta ja osittain liiketoimintana.

Metsäkeskuksen järjestämä valtionapuun perustuva henkilökohtainen neuvonta on metsänomistajalle maksutonta. Ryhmäneuvontatilaisuuksissa osallistujilta peritään yleensä osa tilaisuuden järjestämisestä aiheutuvista välittömistä kuluista. (Metsänomistajienneuvonnan strategia 2001.)

3.2.3 Metsänomistajien neuvonnan ongelmat

Metsänomistajaryhmät muuttuvat koko ajan. Näitä muutoksia käsiteltiin jo aikaisemmin kappaleessa 2.3. Kuten edellä on mainittu, esimerkiksi maanviljelijöiden osuus sekä metsätilojen koko ovat pienentyneet. Maanviljelijät ja isoja tiloja omistavat metsänomistajat ovat olleet yleensä muita aktiivisempia ja mukana neuvonnan piirissä. Tämä osuus on siis pienentynyt ja haasteeksi on tullut saada pientilalliset ja kaupungissa asuvat metsänomistajat mukaan neuvonnan piiriin.

Suomessa on lukumääräisesti iso joukko metsänomistajia, kokonaismäärä on runsaat 600 000 henkilöä. Vain puolet heistä asuu tilallaan ja kolmasosa tilan sijaintikunnan ulkopuolella. Nämä käyvät ilmi myös tutkintotyön aikaisemmasta kappaleesta 2.2 Yksityismetsänomistajat. Noin puolet metsänomistajista omistaa suhteellisen pienen metsätilan. Näillä tiloilla hakkuu- ja metsähoitokohteita on vähän jos lainkaan. Myös vaikeasti tavoitettavia metsänomistajia ovat työssä käyvät ja kaukana asuvat metsänomistajat. Yhteisomistustilat ja perikunnat, joissa on useita omistajia, voivat olla ongelmallisia neuvonnan kannalta mm. epäselvien vastuusuhteiden vuoksi. Metsänomistajien neuvonnan yksi ongelmista on houkutus valita vain helposti tavoitettavissa olevia ja riittävän suuren metsälön omistavia metsänomistajia neuvonnan piiriin, sillä todennäköisimmin heillä

on tarvetta ryhtyä toteuttamaan neuvonnassa saatuja oppeja. Metsänomistajien neuvonta on usein oman liiketoiminnan lisäämistä eli se ei ole siis pyyteetöntä toimintaa, sillä usein metsäalan organisaatiot ja yritykset antavat neuvontaa sellaisen palvelun yhteydessä, jossa ne saavat aikaan omaa liiketoimintaa. Tämänlaisia tapahtumia ovat esimerkiksi puukauppa, metsäsuunnitelman teko, leimaus tai työtilaus. Tämän takia pienmetsänomistajat, jotka eivät tee juurikaan puukauppoja tai metsänhoitotöitä jäävät haluamattaan neuvonnan ulkopuolelle. Julkisesti rahoitetun metsäneuvonnan tulisi palvella kaikkia metsänomistajia tasaisesti tilan koosta ja metsänomistajan taustasta välittämättä. Yhtiöiden antama neuvonta liiketoiminnan lisäämisen yhteydessä tekee ongelmaksi myös suppean aihealueen. Yhtiöiden antama neuvonta liittyy usein vain taloudellista hyötyä tuottaviin asioihin. Siksi ainakin julkisesti tuetun metsäneuvonnan tulisi painottua sellaisiin aiheisiin, jotka eivät ole liiketaloudellisin periaattein toimiville yrityksille kiinnostavia.

(Metsänomistajien neuvonnan kilpailuttaminen 2002.)

Metsänomistajien neuvonnan strategiassa haasteeksi on arvioitu myös sijoitusneuvonnan yhdistäminen metsäneuvontaan.

”Metsänomistajakunnan rakennemuutos ja siitä johtuva puukauppatulojen käytön muutos edellyttää teollisuuden näkemyksen mukaan perinteisen metsäneuvonnan lisäksi entistä laajempaa taloudellista neuvontaa. Metsäneuvonta yhdistettynä sijoitusneuvontaan korostuu metsäteollisuuden neuvontatapahtumissa.”

(Metsänomistajien neuvonnan strategia 2001)

3.3 Neuvonnan ja koulutuksen vaikuttavuus

3.3.1 Koulutuksen arviointi

Teoksessa Koulutuksen arviointi (Olkinuora ym. 2002) todetaan koulutuksen arviointitiedon tulleen yhä tärkeämmäksi yhteiskunnan ja työelämän nopean muutoksen vuoksi. Arvioinnin tehtävänä on mm. tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä. Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida opetustaan ja sen vaikuttavuutta, vaikka osallistumalla ulkopuoliseen arviointiin. Arviointi on arvottavaa analyysiä koulutuksen vaikuttavuudesta, tehokkuudesta ja taloudellisuudesta. Sen yleisimmät tehtävät ovat tulosten ja vaikutusten toteaminen, toiminta- ja oppimisprosessien edistäminen, toiminnan ennustaminen ja voimavarojen kohdentaminen.

Tässä kappaleessa kerrottiin, mitä koulutuksen arviointi on ja miksi sitä tehdään. Seuraavaksi keskitytään koulutuksen ja neuvonnan vaikuttavuuteen.

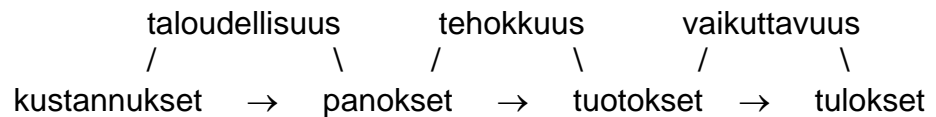
3.3.2 Käsitteet

Mielestäni koulutuksen tai neuvonnan vaikuttavuudella tarkoitetaan sitä, että koulutuksella tai neuvonnalla voidaan antaa sillä tavalla uutta oppia, että oppija voi sen ansiosta saavuttaa halutut tavoitteet. Raivola ym. ovat myös sitä mieltä, että ”koulutuksen vaikuttavuudella tarkoitetaan useimmin toiminnalla tavoiteltavaa, positiivista koulutuksen onnistumista ja sen tavoitteiden ja tehtävien täyttämistä.”

Koulutuksen vaikuttavuustarkastelussa on käsitteille annettu erilaisia merkityksiä tieteen ja hallinnon alan mukaan. Näitä käsitteitä ovat vaikuttavuus, tehokkuus, taloudellisuus, laatu, tuottavuus ja kannattavuus. Myös näille käsitteille rakennetut

mallit eroavat huomattavasti toisistaan. Raivola ym. (2000) ovat esitelleet kolmen e:n (economy, eefficiency, effectiveness) mallin. Tämän mallin avulla voidaan myös avata taloudellisuus-, tehokkuus- ja vaikuttavuuskäsitteitä.

The Audit Commisionin kolmen e:n malli

Kuva 4 Kolmen e:n malli

Taloudellisuus kuvaa tässä mallissa kustannusten määrää tuleviin panostuksiin eli resursseihin. Näillä resursseilla on päästy tietynlaisiin tuotoksiin ja tämä kuvaa tehokkuutta. Tuotokset voivat olla oppimisvaikutuksia. Vaikuttavuus on taas sitä, miten oppimisvaikutukset ovat vaikuttaneet asetettuun tavoitteeseen. Vaikuttavuutta ei siis kuvaa se, kuinka hyvin oppija on oppinut asian vaan kuinka hän käyttää hyödykseen opitun asian asetetussa tavoitteessa. Metsänomistajien neuvonnassa esimerkkinä voidaan käyttää taimikonhoitoa. Neuvojan tavoite on saada metsänomistaja tekemään opituilla neuvoilla taimikonhoito. Neuvoja neuvoo metsänomistajalle taimikonhoidon oikean tavan. Vaikka metsänomistajalla on neuvonnan jälkeen täysi ymmärrys taimikonhoidosta, tämä on vasta toivottu tuotos eli se kuvaa tehokkuutta. Vaikuttavuutta on vasta taimikonhoidon toteuttaminen käytännössä, eikä neuvojen ymmärtäminen. Vaikuttavuutta arvioitaessa on siis tiedettävä, mikä on neuvonnan ja koulutuksen tavoite.

(Raivola ym. 2000.)

3.3.3 Vaikuttavuuden arviointi ja sen ongelmat

Hänninen (2004) esittää seminaarialustuksessaan avainkysymykseksi vaikuttavuuden arvioinnille: ”olisiko tavoiteltu muutos tapahtunut ilman annettua neuvontaa tai koulutusta?” Hänninen jakaa myös vaikuttavuuden tarkastelun asiakasvaikuttavuuteen ja toiminnalliseen vaikuttavuuteen. Asiakasvaikuttavuus tarkoittaa yksilön tarpeiden täyttymistä ja toiminnallinen vaikuttavuus yhteiskunnan tai neuvojan asettamien tavoitteiden saavuttamista. Hänninen korostaa, että molempia tarvitaan, sillä ”Neuvonta on konsultointipalvelua, jossa asiakkaan tyytyväisyys on edellytys toiminnan vaikuttavuudelle.” Siis ilman asiakkaan tarpeiden tyydytystä eivät yhteiskunnan tai neuvojankaan tavoitteet tule saavutetuiksi.

Hännisen (2004) mukaan ongelmia on sekä asiakkuusvaikutuksen että toiminnallisen vaikuttavuuden mittaamisessa. Asiakkuusvaikutuksen mittaamisessa keskeiset ongelmat ovat, että asiakkaat eivät välttämättä osaa yksilöidä omia tarpeitaan. Lisäksi asiakkaiden tarpeet eivät ole vakio, vaan ne muuttuvat ajan mukana lisäksi asiakkailla on erilaisia tarpeita. Tuloksiin voi vaikuttaa myös kyselyajankohta ja vastaajan mielentila kyselyä tehtäessä. On myös rinnastettava asiakkaan subjektiivisia odotuksia subjektiivisiin kokemuksiin.

Yksi toiminnallisen vaikuttavuuden mittaamisen ongelma on mittausalueen rajausta. Mittavat tavoitteet olisi rajattava niin hyvin, että saataisiin selville tarkasti halutut vaikutukset. Sekoittavat tekijät ovat toinen ongelma. Sekoittavia tekijöitä ovat ajankohta, metsänomistaja ja metsälö. Ajankohta voi olla toiselle huomattavasti otollisempi kuin toiselle. Myös kaikki metsänomistajat ja metsälöt ovat erilaisia. Kolmas mittaamisen ongelma on viive. Ensin kuluu aikaa ennen kuin neuvottu

omaksuu saadut tiedot, sitten kuluu aikaa ennen kuin uusi tieto hyväksytään ja asenteet muuttuvat.

(Hänninen 2004.)

Raivolan ym. (2000) mukaan arvioinnin ongelmana on myös kysymys: kenen tavoitteen saavuttaminen tai tarpeen tyydyttäminen on vaikuttavuutta. Vaikuttavuus voidaan nähdä sekä yksilöllisten että yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamisena tai tarpeiden tyydytyksenä. Heidän tavoitteensa tai tarpeensa voi siis poiketa huomattavasti toisistaan. Metsäneuvonnassa, esimerkiksi luonnonhoidon kurssilla, metsänomistajan tavoite voi olla luontotiedon ja kasvien tunnistustaidon lisääntyminen, kun taas yhteiskunnan ja neuvojan tavoite voi olla luonnonsuojelun lisääntyminen talousmetsissä. Tässä tapauksessa metsänomistajan tavoitteet voivat tulla täytetyiksi, mutta yhteiskunnan eivät.

3.3.4 Vaikuttavuusarvioinnin kehittäminen

Vaikka Raivola ym. (2000) määrittelevät koulutuksen vaikuttavuuden olevan yksilön tai yksilöiden tulosten avulla syntyvää yksilöllistä tai yhteiskunnallista hyödyllisyyttä, on syytä muistaa, että oppiminen ja osaaminen eivät aina toteudu yhteiskunnallisena vaikuttavuutena. Vaikuttavuutta ei voida siis mitata koulutodistuksilla tai arvosanoilla. Arvioinnin kehittämiseksi tulisi tarkastella, kuinka yksilö itse hyödyntää omaa potentiaaliaan, kuinka se vaikuttaa yksilön tulevaisuuteen ja kuinka yksilön potentiaali hyödyntyy yhteiskunnassa, jossa hän elää. Koulutusta arvioitaessa on siis pohdittava, tarkastellaanko vaikuttavuutta yhteiskunnan vai yksilön kannalta.

(Raivola ym. 2000.)

Hännisen mielestä aikaisemmin kerrottuihin toiminnallisen vaikuttavuuden mittaamisen ongelmiin löytyy ratkaisuja. Jotta

pystyttäisiin rajaamaan, mitä mitataan, on neuvonnalle asetettava selkeä tavoite. Toiseen ongelmaan eli sekoittaviin tekijöihin ratkaisuja ovat kontrolliryhmä ja tilastotiede. Tilastotiedettä tulisi siis käyttää hyväksi mittaamisessa. Kontrolliryhmät tulisi perustaa niin, että olisi sattumanvaraisesti valittu metsänomistajia kahteen eri ryhmään. Toinen saa neuvontaa ja toinen ei. Neuvonnan jälkeen voitaisiin vertailla, ovatko neuvontaa saaneet toimineet toisin kuin ei neuvontaa saaneet metsänomistajat. Riittävän pitkä seuranta-aika olisi ratkaisu kolmannelle ongelmalle eli viiveelle. (Hänninen 2004.)

Hännisen lisäksi myös metsänomistajan neuvonnan kilpailuttaminen -muistiossa oli huomioitu, että tehokkuuden ja vaikuttavuuden mittaaminen edellyttää usean vuoden aikasarjoja. Virhearviot yhden vuoden perustella voivat johtua monesta syystä, esimerkiksi erilaisesta taloussuhdanteesta. Varmoja johtopäätöksiä ei siis voida tehdä yhden vuoden mittaamisen perusteella. (Metsänomistajien neuvonnan kilpailuttaminen 2002.)

4 METSÄNOMISTAJAN PERUSKURSSI

Metsänomistajien peruskurssi on neuvontana ryhmäneuvontaa. Neuvontamuotona ryhmäneuvontaa on käsitelty edellä olevassa kappaleessa 3.2.1.2, jossa kuvataan, millaista ryhmäneuvonta yleensä on. Tässä tutkimuksessa mukana olleet metsänomistajien peruskurssit ovat olleet metsäkeskuksen järjestämiä. Useat näistä kursseista on järjestetty yhteistyössä paikallisen metsänhoitoyhdistyksen, metsäyhtiöiden, työväenopiston ja tai kansalaisopiston kanssa. Kurssien osallistujamäärä on vaihdellut kymmenestä viiteenkymmeneen osallistujaan eri kurssien ja metsäkeskusten välillä.

Pirkanmaan metsäkeskuksella on eniten kokemusta peruskurssin järjestämisestä, sillä kurseja on järjestetty jo 20 vuotta. Keski-Suomen metsäkeskus on järjestänyt peruskursseja jo kymmenen vuoden ajan. Lapin ja Pohjois-Karjalan metsäkeskukset ovat vasta aloittaneet kurssien järjestämisen ja tutkimukseen osallistuneet kurssilaiset olivat ensimmäiseltä peruskurssilta. Muilla tutkimukseen osallistuneilla metsäkeskuksilla peruskursseja oli järjestetty muutamina vuosina ennen tutkimusta.

4.1 Peruskurssin tavoitteet ja kohderyhmä

Yleensä metsänomistajan peruskurssi on tarkoitettu metsänomistajille tai tuleville metsänomistajille. Kurssille saavat kuitenkin osallistua kaikki metsäasioista kiinnostuneet.

Tavoitteena on antaa sekä uusille että vanhoille peruskurssin osallistujille vankka tietopaketti metsäalan perusasioista. Perustiedon lisäksi on tavoitteena antaa hyviä käytännön neuvoja omien metsien hoitoon sekä keskustella ajankohtaisista metsäasioista.

4.2 Peruskurssien sisällöt

Peruskurssin ohjelma on rakennettu loogiseksi kokonaisuudeksi metsänomistajien toiveiden mukaan. Kurssien sisällöt vaihtelevat eri metsäkeskusten kesken, mutta yleensä kurssit koostuvat luentoilloista ja maastoretkeilyistä.

4.2.1 Pirkanmaa

Pirkanmaan metsänomistajan peruskurssilla 2004 luentoiltoja oli yhteensä kaksitoista. Maastoretkeilyitä järjestettiin jopa neljä. Yksi retkeilyistä oli tehdasvierailu.

Luentoiltojen aiheet olivat:

- Metsänhoidon perusteet – kasvupaikkatekijät, metsätyypit ja puulajit.
- Suomi metsien maa – metsien merkitys ja metsäalan organisaatiot
- Kehitysluokat ja metsän uudistaminen
- Taimikonhoito ja harvennushakkuut
- Metsäluonnon hoito – arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi
- Monimuotoinen metsien käsittely – maiseman- ja riistanhoito
- Puukauppa
- Metsäsuunnittelu
- Metsänparannustyöt – ojitus ja tieteko
- Metsäverotus – pinta-alaverotus ja arvonlisävero
- Metsäverotus – puun myyntituloerotus ja arvonlisävero
- Puun jatkojalostus ja energiapuu

Retkien aiheina olivat:

- Maastoretkeily, jolla tutustuttiin metsätyyppeihin, puulajeihin, kehitysluokkiin ja metsän uudistamiseen.
- Maastoretkeily, jolla tutustuttiin taimikonhoitoon, harvennushakkuisiin, metsäluonnon hoitoon sekä metsien monimuotoiseen käsittelyyn.
- Maastoretkeily, jolla tutustuttiin puutavaran korjuuseen ja mittaukseen.
- Teollisuusvierailu, jolla tutustuttiin puutavaran jatkojalostukseen.

4.2.2 Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Pohjanmaalla järjestettiin vuonna 2004 kaksi toisistaan sisällöllisesti poikkeavaan kurssia Oulussa ja Limingassa. Molempien kurssien sisällöt eroavat myös hiukan Pirkanmaan kurssien sisällöstä.

Limingan metsänomistajan peruskurssilla käytiin kaikki samat aihealueet kuin Pirkanmaan peruskurssilla. Näiden lisäksi olivat luentoillat:

- Perikuntien metsänomistus
- Sukupolvenvaihdokset maa- ja metsätiloilla
- Puutavaralajit, mitta- ja laatuvaatimukset, puunjalostus

Limingan kurssilla järjestettiin vain yksi maastoretki.

Oulun metsänomistajan peruskurssin ohjelma oli suppeampi kuin Pirkanmaan peruskurssin.

Luentoillat, jotka Oulun kurssilta puuttuivat, olivat:

- Metsäluonnon hoito – arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi
- Monimuotoinen metsien käsittely – maiseman- ja riistanhoito
- Puutavaralajit, mitta- ja laatuvaatimukset, puunjalostus
- Puukauppa
- Metsänparannustyöt – ojitus ja tieteko

Oulun kurssilla järjestettiin vain yksi maastoretki.

4.2.3 Lappi

Lapissa järjestettiin ensimmäinen metsänomistajan peruskurssi syksyllä 2004. Tämä kurssi oli muuten samanlainen Pirkanmaan peruskurssin kanssa, mutta kurssilla ei ollut luentoiltoja: metsäluonnon hoito – arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi eikä puun jatkojalostus ja energiapuu. Maastoretkiä Lapin peruskurssilla järjestettiin kaksi.

4.2.4 Häme-Uusimaa

Helsingin metsätalouden peruskursseja oli ollut kahtena vuotena ennen tutkimuksen tekoa. Näiden kurssien sisältö eroaa hiukan Pirkanmaan peruskurssista. Helsingin kurssilla ei käsitelty metsänparannustöitä omana aiheenaan, vaan käsiteltiin samana

iltana myös muut rahoituslain mukaiset tuet. Helsingin kurssilla ei ollut ollenkaan monimuotoinen metsien käsittely -luentoiltaa. Maastoretkiä peruskurssilla tehtiin kaksi.

4.2.5 Kaakkois-Suomi

Kaakkois-Suomen metsänomistajan peruskurssi eroaa hieman Pirkanmaan kurssista. Kaakkois-Suomen kurssilla ei ollut ollenkaan luentoiltoja: monimuotoinen metsien käsittely ja puun jatkojalostus ja energiapuu. Kaakkois-Suomessa oli luentoiltoja: puutavaralajit ja mittavaatimukset, jota Pirkanmaan kurssilla ei ollut. Maastoretkiä peruskurssilla tehtiin kaksi.

4.2.6 Etelä- ja Pohjois-Savo

Etelä-Savon ja Pohjois-Savon metsäkeskukset ovat järjestäneet yhdessä metsänomistajan peruskursseja, Varkaudessa jo neljä kertaa ennen tutkimuksen tekoa. Varkauden kurssin sisältö poikkeaa Pirkanmaan kurssin sisällöstä. Varkaudessa ei järjestetty luentoiltoja: taimikonhoito, harvennushakkuu ja puukauppa. Näiden tilalla olivat luentoillat: nuoren metsän hoito, leimikon suunnittelu ja harvennushakkuu. Maastoretkiä Varkauden peruskurssilla tehtiin kaksi.

4.2.7 Keski-Suomi

Jyväskylässä metsänomistajan peruskursseja on järjestetty jo vuodesta 1994. Muutamina vuosina kursseja on ollut naapurikunnissakin. Näiden kurssien sisältö eroaa Pirkanmaan kurssista, sillä Keski-Suomessa ei ollut ollenkaan luentoiltoja: monimuotoinen metsien käsittely. Lisäksi luentoilta, metsäsuunnittelu, on korvattu atk-sovellukset sekä digitaaliset kartat ja ilmakuvat -luentoillalla. Maastoretkiä Keski-Suomen peruskurssilla tehtiin kaksi.

4.2.8 Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalan metsäkeskus on vuosina 2002 ja 2003 järjestänyt metsänomistajan peruskurssin. Tutkimukseen osallistui vain toinen Joensuussa järjestetty kurssi. Tämän kurssin sisältö eroaa vain vähän Pirkanmaan kurssista. Joensuussa ei ollut ollenkaan luentoiltaa: metsänhoidon perusteita vaan, tämä oli korvattu hyvän metsänhoidon suositukset -luentoillalla. Maastoretkeilyitä Pohjois-Karjalan metsäkurssilla ei järjestetty ollenkaan.

5 TUTKINMUSAINIESTON HANKINTA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Tutkimusaineiston hankinta

5.1.1 Käytetty otantamenetelmä

Jokaisen metsäkeskuksen järjestämällä kursseilla oli ollut eri määrä osallistujia, Keski-Suomessa osallistujia on jopa 436. Vähiten osallistujia oli ollut Pohjois-Karjalan kurssilla, vain 27. Tämän takia jouduin ottamaan perusjoukosta eri otoksia. Otin joka metsäkeskuksen peruskursseista oman otoksen. Näitä otoksia voi tarkastella taulukosta 2.

Taulukko 2 Otokset eri metsäkeskuksissa

Metsäkeskus	Kurssien osallistujat	Otos	Otantasuhde
Häme-Uusimaa	114	57	1/2
Kaakkois-Suomi	323	107	1/3
Savo	71	47	1/1.5
Lappi	49	49	1/1
Pohjois-Karjala	27	27	1/1
Pirkanmaa	279	136	1/2
Pohjois-Pohjanmaa	35	35	1/1
Keski-Suomi	436	87	1/5
Yhtensä	1334	545	2/5

Lapin, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Pohjanmaan kursseista ei otosta tarvinnut ottaa, sillä perusjoukko ei ollut suuri. Pirkanmaan metsäkeskuksen otos on suurin, koska siellä haluttiin saada paljon vastaajia. Pienin otossuhde on Keski-Suomen metsäkeskuksella, koska perusjoukko oli suurin. Metsäkeskukset saivat itse vaikuttaa otoskoon suuruuteen.

Otantamenetelmänä käytin systemaattista otantaa.

”Systemaattisessa eli tasavälisessä otannassa perusjoukosta poimitaan tasaisin välein yksiköitä (esimerkiksi joka viides) otokseen. Tasaväliotannassa edellytetään, että perusjoukko on tutkittavien ominaisuuksien suhteen satunnaisessa järjestyksessä, esimerkiksi aakkosjärjestyksessä” (Heikkilä 2002.)

Kaikkien peruskurssien osallistujat olivat ilmoittautumis- tai aakkosjärjestyksessä, joten nämä olivat tutkittavien ominaisuuksien suhteen satunnaisessa järjestyksessä. Taulukosta 2 voi katsoa eri metsäkeskusten peruskurssien otantasuhteet. Keski-Suomesta otokseen tuli joka viides osallistuja ja Pirkanmaalta joka toinen osallistuja.

5.1.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutettiin postikyselyllä. Postikyselyn katsottiin olevan paras tapa tutkia näin suurta joukkoa.

Tavoitteena oli saada vastausprosentiksi ainakin 50. Lähetin kyselylomakkeet ja saatekirjeen 12.10.2004. Vastausaika oli marraskuun ensimmäiseen päivään asti. Väärällä osoitteella lähteneitä kirjeitä oli yhteensä 28. Vastausprosentti on laskettu perille menneistä kirjeistä, eikä lähetetyistä kirjeistä. Taulukosta 3 voi tarkastella, montako kirjettä kunkin metsäkeskuksen alueelle lähetettiin ja kuinka moni vastasi. Marraskuun alkuun mennessä kirjeitä oli palautunut yhteensä vain 210 kappaletta eli vastausprosentti oli alle tavoitteen. Tämän takia lähetettiin

uusintakirje 9.11.2004 niille, jotka eivät olleet vastanneet ensimmäisellä kerralla. Uusintakirjeeseen tehtiin uusi saatekirje, mutta kyselylomake pysyi luonnollisesti samana. Vastausaikaa karhukirjeeseen annettiin noin kaksi viikkoa. Marraskuun lopulla vastauksia karhukirjeisiin oli tullut yhteensä 78. Yhteensä vastauksia oli tullut 291. Näin tavoite täyttyi ja vastausprosentiksi tuli 56.

Taulukko 3 Lähetetyt kirjeet ja saadut vastaukset

Metsäkeskus	Perille menneet	Saadut vastaukset	Lähetetyt karhukirjeet	Saadut vastaukset	Kaikki vastaukset	Vastaus- prosentti
Häme- Uusimaa	55	21	35	8	29	53 %
Kaakkois- Suomi	103	42	67	18	61	59 %
Savo	47	18	32	6	25	53 %
Lappi	49	29	22	6	35	71 %
Pohjois- Karjala	26	9	18	4	13	50 %
Pirkanmaa	123	45	95	20	65	53 %
Pohjois- Pohjanmaa	34	20	17	6	26	76 %
Keski-Suomi	80	26	57	10	37	46 %
Yhtensä	517	210	343	78	291	56 %

astausinnon lisäämiseksi ilmoitettiin saatekirjeessä arvonnasta vastaajien kesken. Joka metsäkeskuksen vastaajien kesken arvottiin kirjpalkinto sekä kaikkien vastaajien kesken kaksi tilakäyntiä. Lapin metsäkeskus halusi arpoa vielä Lapin vastaajien kesken ilmaisen viikonlopun Taimelanmukan lomakiinteistössä Kemijoella. Lapin vastausprosentti olikin korkea, eli 71. Kaikkein paras vastausprosentti oli Pohjois-Pohjanmaalla. Ainoastaan Keski-Suomen kohdalla jäätin alle tavoitteen, sillä vastausprosentti jäi alle 50:n.

5.1.3 Kysymysten laatiminen

Kyselylomakkeita tehtiin kahdeksan erilaista (Liite 1). Kysymykset suunniteltiin sellaisiksi, että pystytään käyttämään samankaltaista runkoa eri metsäkeskusten kesken. Kaikille metsäkeskuksille tehtiin kuitenkin erilaiset kyselylomakkeet kurssin sisällön mukaiseksi. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskukseen tehtiin kaksi erilaista kyselylomaketta, koska kurseja oli järjestetty kahdella eri sisällöllä. Liitteenä on Pirkanmaan metsäkeskuksen kyselylomake. Eroavia kysymyksiä olivat viides, kuudes, seitsemäs ja kymmenes kysymys. Näiden kysymysten vaihtoehdot vaihtelivat sen mukaan, mitä kyseisellä kurssilla oli käsitelty. Lisäksi Pohjois-Karjalan kyselylomakkeessa ei ollut ollenkaan kysymystä 11, koska kurssilla ei ollut järjestetty yhtään maastoretkeilyä.

Kunkin metsäkeskuksen peruskurssista vastaava henkilö sai osallistua kysymysten laatimiseen kommentoimalla niitä ja esittämällä toiveita. Perusrunkoa hahmottelemassa minun apunani olivat Pirkanmaan metsäkeskuksen yhteyspäällikkö Veikko Iittainen ja metsäpalveluneuvoja Suvi Karjula. Saatekirjeet olivat hyvin samankaltaisia metsäkeskusten kesken ja siksi liitteessä 2 on vain Pirkanmaan saatekirje. Uusintakirjeet tehtiin ensimmäisen saatekirjeen rungolla, joten muutoksia ei juuri tullut, liitteessä 3 on Lapin uusintakirjeen saatekirje.

Kyselyyn valittiin seuraavia kysymyksiä:

Kyselyssä selvitettiin osallistujan taustatiedot eli ikä, sukupuoli, ammattiasema ja metsäalan koulutus ennen kurssia.

Jotta kurssia pystytään kehittämään entistä parempaan suuntaan, pyydettiin arvioimaan opetuksen onnistumista ja ajankäytön sopivuutta eri osa-alueilla. Maastoretkeilyitä pyydettiin arvioimaan, olivatko ne hyödyllisiä, kaivataanko niitä lisää ja millaiset retket ovat parhaita.

Kysymykset metsien hoidon tilanteesta ennen kurssia ja kurssin jälkeen antoivat kuvan, millainen vaikutus kurssilla on ollut metsäasioiden hoitoon. Kysyttiin myös, mikä on osallistujan tunne, mistä opitusta osa-alueesta on ollut eniten hyötyä ja mistä vähiten hyötyä.

Kysymykset kurssin vaikutuksesta aktiivisuuden lisääntymiseen metsänhoidossa olivat yksi laajimmista osa-alueista koko kyselyssä.

Lopuksi kysyttiin, millaista jatkokoulutusta peruskurssille osallistuvat metsänomistajat tarvitsisivat. Viimeinen kysymys oli vapaaehtoinen. Siinä sai antaa palautetta ja esittää parannusehdotuksia metsänomistajien peruskurssista.

5.2 Aineiston analysointi

Aineiston analysoinnissa käytin Tixel-ohjelmaa, joka on luotu Excel-taulukkolaskentaympäristöön. Kuvaajien ja taulukoiden tekemisessä käytin Tixel-ohjelman lisäksi Excel-taulukkolaskentaohjelmaa.

Ristiintaulukoinnissa tilastollista merkitsevyyttä mitattiin X^2 (khiin neliö) lausekkeella.

Vajaaksi jätettyjä lomakkeita tuli noin kymmenen kappaletta. Mikäli lomakkeessa oli useampia kohtia vastaamatta, sitä ei otettu huomioon tuloksissa. Jos vastaaja oli jättänyt yhden kohdan vastaamatta, otin lomakkeen muut kohdat huomioon ja tyhjän kohdan jätin huomioimatta.

6 TULOKSET

Tuloksia on käsitelty monella tavalla. Kaikkien Metsäkeskusten peruskurssien tulokset on käsitelty erikseen. Seuraavat tulokset ovat kaikkien metsäkeskusten peruskurssit yhdessä eli valtakunnalliset tulokset. Jos jonkun metsäkeskuksen

peruskurssin kohdalla on ollut huomattavia poikkeavuuksia valtakunnallisten tulosten kanssa, ne on ilmoitettu kyseisessä kohdassa.

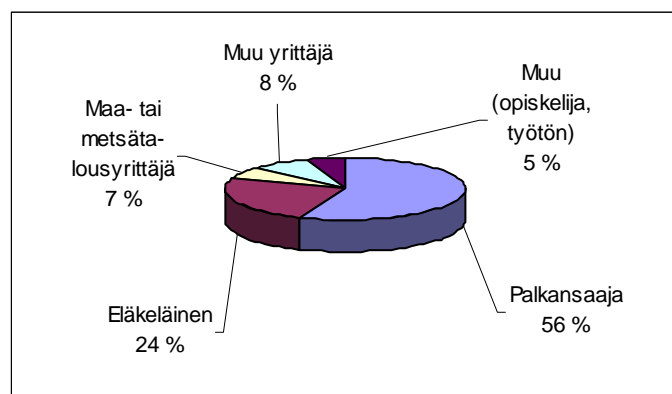
6.1 Taustatiedot

Vastaajista 66 % oli miehiä ja 34 % naisia. Miesvaltaisinkin kurssi vastaajien perusteella oli Lapissa jossa vastaajista 86 % oli miehiä. Eniten naisvastaajia, melkein puolet, oli Pohjois-Karjalan kurssilla.

Keski-ikä vastaajilla oli 52 vuotta, mutta kaiken ikäisiä joukkoon mahtui, sillä nuorin oli 20 -vuotias ja vanhin 80 -vuotias.

Noin puolilla vastaajista ei ollut minkäänlaista metsäalan koulutusta tai kurssia käytynä ennen peruskurssia. Noin neljännes oli käynyt 1-2 metsäalaan liittyvää kurssia enne peruskurssia. Noin seitsemällä prosentilla vastaajista oli käytynä useampia metsäalaan liittyviä kursseja tai koulutuksia. 16 % vastaajista oli metsäaiheisten lehtien tilaajia, mutta mitään koulutusta ei ollut. Yhdellä prosentilla vastaajista oli suoritettuna metsäalan tutkinto.

Vastaajista suurin osa, yli puolet, olivat palkansaajia ja noin neljännes eläkeläisiä. Tarkemmin ammattiaseman jakautumista voi tarkistella kuvasta 5.

Kuva 5 Ammattiasema.

6.2 Opetuksen ja ajankäytön arviointi

Kysymyksessä opetuksen onnistuminen pyydettiin merkkamaan parhaiten ja toiseksi parhaiten opetuksellisesti onnistuneet osa-alueet sekä osa-alueet, joissa on eniten ja toiseksi eniten parannettavaa. Tuloksissa on yhdistetty arviot parhaiten ja toiseksi parhaiten onnistuneista osa-alueista.

Taulukko 4 Opetuksellisesti onnistuneet osa-alueet.

Opetuksellisesti parhaiten onnistuneet osa-alueet		
	Vastausten määrä	%
Metsänhoidon perusteet – kasvupaikkatekijät, metsätyypit ja puulajit	142	24 %
Taimikonhoito ja harvennushakkuut	118	20 %
Kehitysluokat ja metsän uudistaminen – hakkuu ja viljely	110	19 %
Metsäverotus	50	9 %
Metsätalouden toimintaympäristö metsien merkitys, metsätalouden organisaatiot	40	7 %
Puukauppa	32	6 %
Metsäluonnonhoito – arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi	26	4 %
Metsäsuunnittelu	22	4 %
Metsänparannustyöt – ojitus ja tieteko	15	3 %
Monimuotoinen metsien käsittely – maiseman- ja riistanhoito	11	2 %
Puutavaralajit ja mittavaatimukset	6	1 %
Nuoren metsänhoito*	4	1 %
Hyvän metsänhoidon suositukset*	2	0 %
Puunjatkojalostus ja energiapuut	1	0 %
Sukupolven vaihdokset maa- ja metsätiloilla*	1	0 %
Rahoituslain mukaiset tuet ja mp-työt*	0	0 %
Atk- sovellukset sekä digitaaliset kartat*	0	0 %
Leimikon suunnittelu ja harvennushakkuu*	0	0 %
Perikuntien metsänomistus*	0	0 %
Metsien virkistyskäyttö*	0	0 %

* Osa-alueet eivät ole kuuluneet kaikkien peruskurssien runkoon. Nämä osa-alueet ovat olleet lisänä, joko Pohjois- Pohjanmaan tai Keski-Suomen tai Savon kursseilla.

Selvästi parhaiten onnistuneita osa-alueita olivat luentoillat metsänhoidon perusteet, kehitysluokat ja metsänuudistaminen sekä taimikonhoito ja harvennushakkuut. Metsäverotusilta arvioitiin neljänneksi parhaiten onnistuneeksi. Taulukosta 4 voi tarkastella kunkin osa-alueen arviot.

Kaikilla peruskusseilla ei noussut metsäverotus neljänneksi vaan jäi samalle tasolle muiden kanssa. Pohjois-Pohjanmaan kurssilla kehitysluokkien ja metsänuudistamisen sijaan neljän kärkeen nousi puukauppa ja Pohjois-Karjalassa metsänhoidon perusteiden tilalla oli metsäluonnonhoito. Muuten kaikissa metsäkeskuksissa arvioitiin opetuksen onnistuminen miltei samalla tavalla, kun valtakunnallisissa vastauksissa.

Samalla tavalla kuin onnistuneissa osa-alueissa, niin parannettavissa osa-alueissa on yhdistetty eniten parannettavaa ja toiseksi eniten parannettavaa kohtien arviot.

Kuten taulukosta 5 voi tarkastella, neljä eniten opetuksellisesti parannettavaa osa-aluetta olivat luentoillat puukauppa, metsäverotus, metsäsuunnittelu sekä puunjatkojalostus ja energiapuu. Neljä opetuksellisesti onnistuneinta iltaa erottuivat selvemmin kuin parannettavat illat. Opetuksellisesti parannettavissa arviot olivat jakautuneet useammille illoille kuin onnistuneissa illoissa.

Eri metsäkeskusten kesken arviot parannettavista luentoilloista erosivat hieman, mutta olivat samansuuntaisia.

Taulukko 5 Opetuksellisesti eniten parannettavaa.

Opetuksellisesti eniten parannettavaa	Vastausten määrä	%
Puukauppa	92	16 %
Metsäverotus	92	16 %
Puunjalostus ja energiapuut	58	10 %
Metsäsuunnittelu	57	10 %
Metsänparannustyöt – ojitus ja tieteko	39	7 %
Taimikonhoito ja harvennushakkuut	38	7 %
Kehitysluokat ja metsän uudistaminen – hakkuu ja viljely	34	6 %
Monimuotoinen metsien käsittely – maiseman- ja riistanhoito	26	4 %
Metsätalouden toimintaympäristö metsien merkitys, metsätalouden organisaatiot	25	4 %
Metsäluonnonhoito – arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi	25	4 %
Metsänhoidon perusteet – kasvupaikkatekijät, metsätyypit ja puulajit	24	4 %
Puutavaralajit ja mittavaatimukset	24	4 %
Atk- sovellukset sekä digitaaliset kartat*	17	3 %
Leimikon suunnittelu ja harvennushakkuu*	9	2 %
Nuoren metsänhoito*	6	1 %
Rahoituslain mukaiset tuet ja mp-työt*	5	1 %
Perikuntien metsänomistus*	3	1 %
Hyvän metsänhoidon suositukset*	2	0 %
Sukupolven vaihdokset maa- ja metsätiloilla*	2	0 %
Metsien virkistyskäyttö*	1	0 %

* Osa-alueet eivät ole kuuluneet kaikkien peruskurssien runkoon. Nämä osa-alueet ovat olleet lisänä, joko Pohjois- Pohjanmaan tai Keski-Suomen tai Savon kursseilla

Kysymyksessä ajankäytön arviointi piti arvioida eri osa-alueiden ajankäyttöä. Eli sitä, käytettiinkö johonkin osa-alueeseen liian vähän, liian paljon vai sopivasti aikaa.

Yli 50 % vastaajista oli sitä mieltä, että nuoren metsänhoito sekä leimikon suunnittelu ja harvennushakkuu iltoihin käytettiin liian vähän aikaa. Näitä iltoja ei kuitenkaan järjestetty kuin Savon peruskurssilla, joten niitä ei voida sanoa valtakunnallisiksi tuloksiksi.

Enemmistön mielestä kaikkiin iltoihin käytettiin sopivasti aikaa. Tässä on kuitenkin muutamia poimintoja, jotka poikkeavat muista. Noin 40 % vastaajista oli sitä mieltä, että puukauppa, metsäsuunnittelu, taimikonhoito ja harvennushakkuu -iltoihin olisi saanut käyttää enemmän aikaa. Ainoastaan Keski-Suomen peruskurssilaisista yli puolet oli sitä mieltä, että metsäluonnonhoitoon käytettiin liikaa aikaa.

6.3 Metsien hoidon tilanne ennen kurssia ja kurssin jälkeen

Taulukko 6 Oman osaamisen arviointi

Oman osaamisen arviointi	Arvosana ennen kurssia	Arvosana kurssin jälkeen	Muutos
Eri metsätyypit ja kasvupaikkatekijät	5,87	8,08	2,21
Kehitysluokat	5,44	7,52	2,08
Harvennushakkuut ja niiden tarkoitus	6,36	8,43	2,07
Arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi	5,64	7,7	2,06
Metsäorganisaatioiden erot ja toiminta	5,5	7,54	2,05
Metsänuudistaminen	6,21	8,25	2,04
Valtion rahoitustuki	5,44	7,49	2,04
Metsänomistajan oikeudet ja velvollisuudet	5,86	7,72	1,86
Taimikonhoito ja sen tarkoitus	6,45	8,22	1,77
Metsänparannustyöt ojitus ja metsätiet	5,76	7,48	1,72
Metsäsuunnittelu	5,9	7,61	1,71
Puun jatkojalostus ja energiapuu	5,91	7,53	1,62
Puukauppa	5,99	7,55	1,57
Metsäverotus	6,03	7,55	1,52
Monimuotoinen metsien käsittely esim. riistanhoito	6,05	7,56	1,51
Sukupolven vaihdokset*	5,82	7,18	1,36
ATK-sovellukset - digitaaliset kartat*	5,43	6,78	1,35
Perikuntien metsäomistus*	5,82	6,82	1

Sininen= arvosana kohonnut keskimääräistä enemmän.

Punainen= arvosana kohonnut keskimääräistä vähemmän.

* Osa-alueet järjestettiin vain Pohjois-Pohjanmaan tai Keski-Suomen kursseilla.

Taulukosta 6 voidaan katsella oman osaamisen arviointia. Kysymyksessä pyydettiin antamaan oma tietämyksen taso kouluarvosanoin 4 - 10 sekä ennen kurssia että kurssin jälkeen. Tämän kysymyksen tulokset kertovat minkä metsähoidon osa-alueen tietämys on kasvanut eniten ja minkä vähiten.

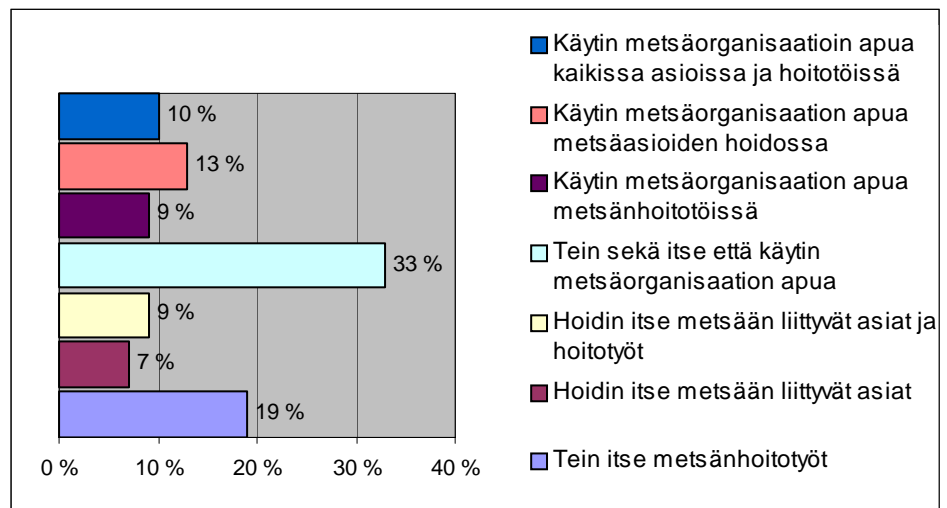
Keskimääräistä huomattavasti enemmän arvosana oli kohonnut jopa 2,21 eri metsätyypit ja kasvupaikkatekijät osa-alueella. Suurimpia nousijoita olivat myös osa-alueet kehitysluokat, harvennushakkuut ja niiden tarkoitus sekä arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi sekä metsäorganisaatioiden erot ja toiminta. Näiden osa-alueiden arvosana oli muuttunut yli kahdella.

Selvästi heikoimmin arvosanat olivat kohonneet perikuntien metsänomistus, ATK-sovellukset - digitaaliset kartat sekä Sukupolven vaihdokset osa-alueilla. Nämä osa-alueet eivät olleet mukana kuin yhdellä kurssilla. ATK-sovellukset - digitaaliset kartat olivat vain Keski-Suomen kurssilla. Perikuntien metsäomistus ja sukupolven vaihdos olivat vain Pohjois-Pohjanmaa Limingan kurssilla. Näitä tuloksia ei voida luokitella valtakunnallisiksi tuloksiksi. Heikosti nousseita osa-alueita, joita järjestettiin lähes kaikilla kursseilla, olivat monimuotoinen metsien käsittely, metsäverotus ja puukauppa. Joten nämä sopivat paremmin valtakunnallisiksi tuloksiksi.

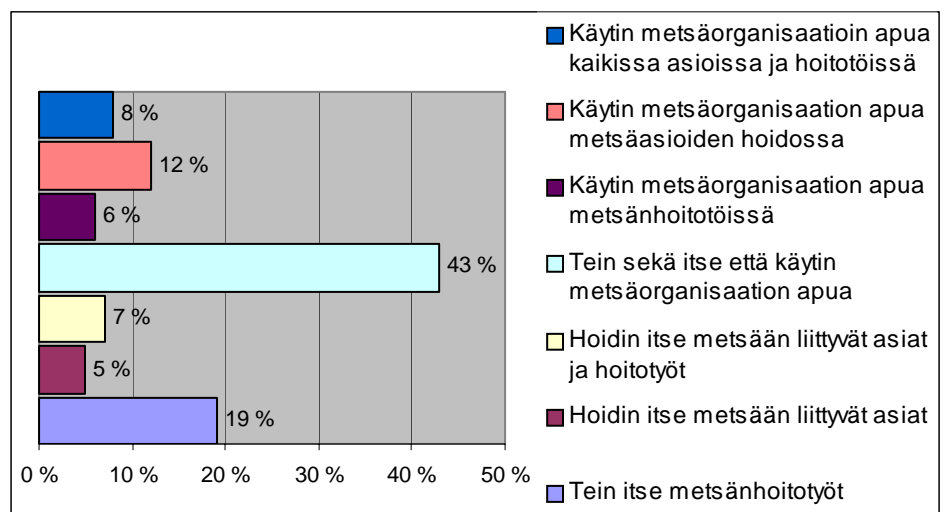
Seuraavien kysymyksiä avulla haluttiin saada selville, kuinka metsänhoitotavat ovat muuttuneet kurssin jälkeen. Tämä saatiin selville kysymällä, hoitotapoja ennen kurssia ja kurssin jälkeen.

Vastausvaihtoehdot olivat:

- 1) Tein itse metsänhoitotyöt (taimikonhoito, istutus, kylvö)
- 2) Hoidin itse metsään liittyvät asiat (puukauppa, metsäverotus)
- 3) Hoidin kaikki metsään liittyvät asiat ja hoitotyöt itse
- 4) Tein sekä itse että käytin *metsäorganisaatioiden apua
- 5) Käytin metsäorganisaatioiden palveluja metsänhoitotöissä
- 6) Käytin metsäorganisaatioiden palveluja metsäasioiden hoidossa
- 7) Käytin metsäorganisaatioiden palveluja kaikissa metsään liittyvissä asioissa ja hoitotöissä.

Kuva 6 Metsänhoito ennen kurssia.

Kuva 7 Metsänhoito kurssin jälkeen.

Kuvista 6 ja 7 voidaan tarkastella muutoksia metsänhoitotavoissa. Kuvassa 6 on metsienhoito ennen kurssia ja kuvassa 7 metisenhoito kurssinjälkeen.

Metsänhoitotöitä tehtiin itse yhtä paljon ennen kurssia kuin kurssin jälkeenkin. Metsään liittyvien asioiden hoitajien sekä kaikki metsäasioiden ja metsänhoitotöiden hoitajien määrä oli laskenut kahdella prosentilla kurssin käymisen jälkeen. Muutamilla prosenttiyksiköillä oli laskenut myös metsäorganisaatioiden apua käyttävien määrä. Ainoastaan vaihtoehto tein sekä itse että käytin metsäorganisaation apua oli noussut kurssin jälkeen, 33 prosentista 43 prosenttiin.

6.4 Saatujen oppien hyödyllisyys

Kysymyksessä saatujen oppien hyödyllisyys pyydettiin merkkamaan osa-alueet, joista on ollut eniten hyötyä ja toiseksi eniten hyötyä sekä vähiten hyötyä ja toiseksi vähiten hyötyä. Tuloksissa on yhdistetty kohtien hyödyllisimmät ja toiseksi hyödyllisimmät arviot.

Selvästi hyödyllisin osa-alue vastaajien mielestä oli taimikonhoito ja harvennushakkuut, tätä mieltä oli 28 % vastaajista. Hyödyllisiksi osa-alueiksi arvioitiin myös kehitysluokat ja metsänuudistaminen, metsänhoidon perusteet sekä metsäverotusilta.

Metsäsuunnittelun ja puukaupan puolella oli ollut 8 % vastaajista. Taulukosta 7 voi tarkastella tarkemmin kunkin osa-alueen arviot. Kaikilla muilla osa-alueilla tulos oli vain alle kolme prosenttia.

Taulukko 7 Hyödyllisimmät osa-alueet.

Hyödyllisimmät osa-alueet	Vastausten määrä	%
Taimikonhoito ja harvennushakkuut	162	28 %
Kehitysluokat ja metsän uudistaminen – hakkuu ja viljely	102	18 %
Metsänhoidon perusteet – kasvupaikkatekiöt, metsätyypit ja puulajit	75	13 %
Metsäverotus	62	11 %
Metsäsuunnittelu	46	8 %
Puukauppa	45	8 %
Metsäluonnonhoito – arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi	24	4 %
Metsätalouden toimintaympäristö metsien merkitys, metsätalouden organisaatiot	19	3 %
Nuoren metsänhoito*	14	2 %
Metsänparannustyöt – ojitus ja tieteko	10	2 %
Monimuotoinen metsien käsittely – maiseman- ja riistanhoito	7	1 %
Rahoituslain mukaiset tuet ja mp-työt*	3	1 %
Puutavaralajit ja mittavaatimukset	2	0 %
Puunjatkojalostus ja energiapuut	2	0 %
Atk- sovellukset sekä digitaaliset kartat*	2	0 %
Leimikon suunnittelu ja harvennushakkuu*	2	0 %
Hyvän metsänhoidon suositukset*	2	0 %
Perikuntien metsänomistus*	1	0 %
Sukupolven vaihdokset maa- ja metsätiloilla*	0	0 %
Metsien virkistyskäyttö*	0	0 %

* Osa-alueet eivät ole kuuluneet kaikkien peruskurssien runkoon. Nämä osa-alueet ovat olleet lisänä, joko Pohjois- Pohjanmaan tai Keski-Suomen tai Savon kursseilla.

Valtakunnalliset tulokset vastaavat hyvin eri metsäkeskusten tuloksia. Muutamien kurssien arviot poikkeavat. Poikkeuksen tekee aina metsäverotus, jota ei ollut nostettu näin korkealla.

Samalla tavalla kuin hyödyllisimmässä osa-alueissa, niin hyödyttömissä osa-alueissa on yhdistetty hyödyttömimmät ja toiseksi hyödyttömimmät arviot.

Kuten taulukosta 8 voi tarkastella, hyödyttömimpien arviot olivat tasaisempia kuin hyödyllisten. Suurin joukko 14 % oli pitänyt

metsätalouden toimintaympäristö osa-aluetta hyödyttömimpänä. Noin 10 % vastaajista oli arvioinut metsäluonnonhoito, metsänparannustyöt, metsäverotuksen tai puunjatkojalostuksen ja energiapuut hyödyttömimmäksi osa-alueeksi. Muilla osa-alueilla oli kannattajia alle kymmenestä prosentista nollaan.

Taulukko 8 Hyödyttömimmät osa-alueet.

Hyödyttömimmät osa-alueet	Vastausten määrä	%
Metsätalouden toimintaympäristö metsien merkitys, metsätalouden organisaatiot	83	14 %
Puunjatkojalostus ja energiapuut	69	12 %
Metsänparannustyöt – ojitus ja tieteko	68	12 %
Metsäverotus	59	10 %
Metsäluonnonhoito – arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi	55	10 %
Puukauppa	48	8 %
Metsänhoidon perusteet – kasvupaikkatekijät, metsätyypit ja puulajit	42	7 %
Monimuotoinen metsien käsittely – maiseman- ja riistanhoito	36	6 %
Metsäsuunnittelu	23	4 %
Kehitysluokat ja metsän uudistaminen – hakkuu ja viljely	20	3 %
Atk- sovellukset sekä digitaaliset kartat*	20	3 %
Puutavaralajit ja mittavaatimukset	13	2 %
Taimikonhoito ja harvennushakkuut	10	2 %
Perikuntien metsänomistus*	7	1 %
Metsien virkistyskäyttö*	7	1 %
Leimikon suunnittelu ja harvennushakkuu*	5	1 %
Nuoren metsänhoito*	4	1 %
Rahoituslain mukaiset tuet ja mp-työt*	3	1 %
Hyvän metsänhoidon suositukset*	3	1 %
Sukupolven vaihdokset maa- ja metsätiloilla*	3	1 %

* Osa-alueet eivät ole kuuluneet kaikkien peruskurssien runkoon. Nämä osa-alueet ovat olleet lisänä, joko Pohjois- Pohjanmaan tai Keski-Suomen tai Savon kursseilla.

Suurimmat mielipide-erot olivat Pohjois-Pohjanmaan kurssilaisilla, sillä, jopa 80 %, vastaajista arvioi joko perikuntien metsänomistuksen, metsien virkistyskäytön tai sukupolven vaihdokset hyödyttömimmiksi osa-alueiksi.

Keski-Suomen kurssilaisista 30 % arvioi ATK-sovellukset - digitaaliset kartat hyödyttömimmäksi osa-alueeksi. Näitä osa-alueita ei järjestetty muilla kursseilla. Ilman näitä poikkeuksia valtakunnalliset vastaukset kuvaavat hyvin myös eri metsäkeskusten vastauksia.

Haluttiin saada myös kokonaisarvosana kurssille, joten pyydettiin kurssilaisia antamaan koko kurssille arvosana neljästä kymmeneen. Valtakunnallisten vastausten keskiarvoksi tuli tasan 8. Parhaimmat arvosanat kursseilleen saivat Pohjois-Pohjanmaan Limingan kurssi 8,46 ja Pirkanmaan kurssi 8,43. Heikoin arvosana annettiin Häme-Uudenmaan kurssille, jossa keskiarvo jäi vähän yli seitsemään. Kaikkiaan arvosanoja annettiin 6 - 10 välillä.

6.5 Maastoretkeilyjen tarpeellisuus

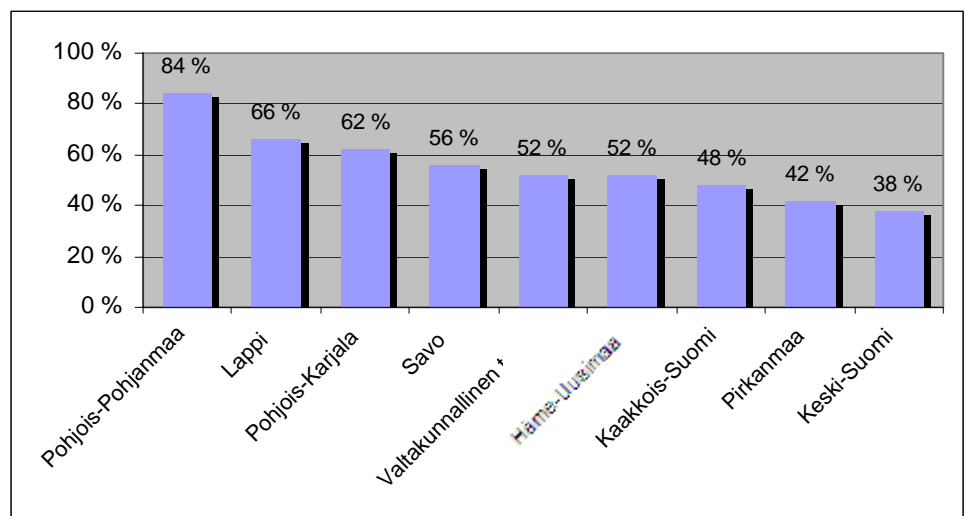
Maastoretkiä piti hyödyllisenä lähes kaikki, eli 91 %, vastaajista. Ainoa isompi poikkeama oli Keski-Suomen kurssi, jossa yli neljännes ei pitänyt maastoretkiä hyödyllisinä. Lapin ja Kaakkois-Suomen kurssilaisista kaikki pitivät maastoretkeilyitä hyödyllisinä.

Pohjois-Karjalassa ei järjestetty ollenkaan maastoretkeilyä. Heiltä kysyttiin olisivatko he kaivanneet maastoretkeilyä kurssilla ja 77 % vastaajista olisi maastoretkeilyä kaivannut.

Muilla kursseilla maastoretkiä oli järjestetty kaksi, paitsi Pirkanmaalla neljä. Heiltä kysyttiin olisivatko he kaivanneet lisää maastoretkeilyitä. Lisää maastoretkeilyjä olisi kaivannut 61 % vastaajista. Pirkanmaalla vain 40 % olisi kaivannut lisää retkeilyitä. Eniten lisää retkeilyitä toivoivat Pohjois-Pohjanmaan kurssilaiset, joista yli 80 % oli sitä mieltä.

Haluttiin myös tietää, olisiko metsänomistaja valmis maksamaan kurssista enemmän, jos maastoretkeilyitä lisättäisiin. Kuvasta 8 voi tarkastella kuinka paljon eroja vastauksissa oli

metsäkeskusten kesken. Pohjois-Pohjanmaalla, Lapissa, Pohjois-Karjalassa Savossa ja Häme-Uudellamaalla kurssilaisista yli puolet oli valmiita maksamaan lisämaksun, joka aiheutuisi maastoretkeistä. Kaikkien metsäkeskusten tulos yhteensä eli valtakunnallinen mielipide on positiivinen lisämaksuun yli puolilla vastaajista. Keski-Suomessa ollaan kaikista eniten lisämaksua vastaa, sillä vain 38 % vastaajista olisi ollut valmiita maksamaan lisämaksun. Myös Pirkanmaalla ja Kaakkois-Suomessa enemmistö vastusti lisämaksua.

Kuva 8 Vastauksen kysymykseen halusta maksaa lisämaksu maastoretkeistä

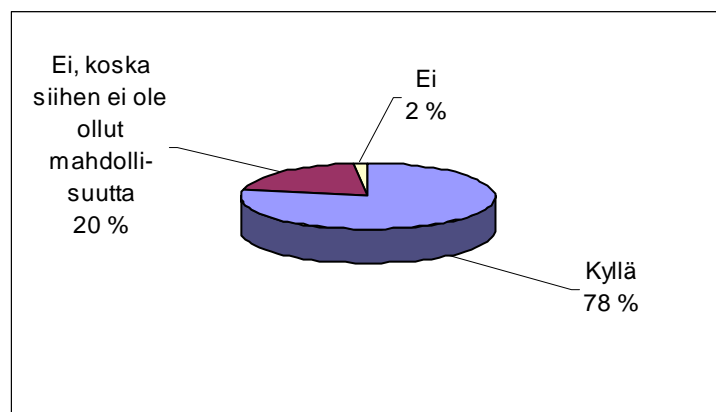
Heiltä, jotka olivat valmiita maksamaan lisähintaa maastoretkeilystä, kysyttiin mikä olisi sopiva lisähinta. Sopivaksi lisähinnaksi arvioitiin 9,23€. Vastauksia tuli 3€-100€ välille. Selvästi muita enemmän lisäkustannusta olisivat olleet valmiita maksamaan Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan kurssilaiset jopa 20 euroa. Vähiten lisäkustannuksia vain viisi euroa, olisivat olleet valmiita maksamaan Kaakkois-Suomen ja Keski-Suomen kurssilaiset.

Hyödyllisimmäksi maastoretkeksi, äänin 42 %, nousi maastoretkeily, jossa tutustuttiin taimikonhoitoon,

harvennushakkuisiin, metsäluonnonhoitoon sekä metsien monimuotoiseen käsittelyyn. Toiseksi hyödyllisimmäksi prosenttein 29 koettiin maastoretkeily, jossa tutustuttiin metsätyyppeihin, puulajeihin, kehitysluokkiin ja metsän uudistamiseen. Maastoretkeily, jossa tutustuttiin puutavaran korjuuseen ja mittaukseen tuli kolmanneksi kerättyään 21 % äänistä. Vähiten ääniä sai tehdasvierailu, vain 9 %.

6.6 Vaikutukset aktiivisuuden lisääntymiseen metsäomaisuuden hoidossa

Vastaajista 93 % ilmoitti kiinnostuksen omaa metsää kohtaan lisääntyneen kurssin aikana tai sen jälkeen. Myös aktiivisuus metsien hoitoa kohtaan oli lisääntynyt kurssilla saatujen tietojen ansiosta jopa 78 % mielestä. Kuvasta 9 selviää, että viidennes ilmoitti, ettei aktiivisuus ole voinut lisääntyä, koska siihen ei ole ollut mahdollisuutta. Vain kaksi prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, ettei aktiivisuus ole lisääntynyt.

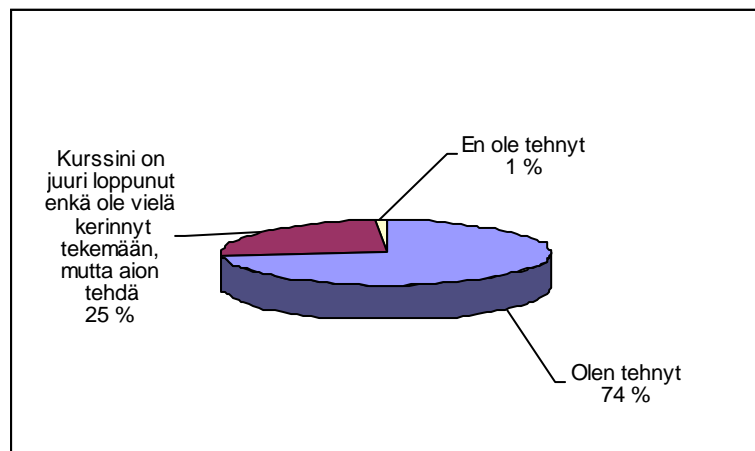

Kuva 9 Vastaukset kysymykseen aktiivisuuden lisääntymiseen kurssilla saatujen tietojen johdosta.

Lapin kurssilaisista jopa viidennes oli sitä mieltä, ettei aktiivisuus kasvanut kurssilla saatujen oppien ansiosta. Muilla metsäkeskuksilla näin vastanneiden määrä oli alle kymmenen prosenttia ja jopa neljällä metsäkeskuksella nolla.

Seuraavaan kysymykseen olivat vastanneet vain edelliseen kysymykseen kyllä vastanneet. Eli ne, jotka vastasivat että aktiivisuus on noussut oman metsänhoitoa kohtaan kursseilla saatujen oppien ansiosta.

Heiltä kysyttiin tehdyistä metsätöistä. Vastauksia voi tarkastella Kuvasta 10. Erilaisia metsätöitä oli tehnyt tai teettänyt 74% vastaajista kurssin jälkeen ja 25% aikoo tehdä tai teettää, mutta ei ole vielä kerinnyt, sillä kurssi on juuri päättynyt.

Kuva 10 Vastaukset kysymykseen tehtyihin tai teetettyihin metsänhoitotöihin.

Lapin kurssilaisista viidennes ja Pohjois-Pohjanmaan Oulun kurssilaisista 11 % ei ole tehnyt tai aio tehdä hoitotöitä. Nämä prosentit olivat poikkeuksellisen suuria, sillä muilla metsäkeskuksilla vastaukset olivat muutamaa prosenttia tai nolaa. Muuten tulokset ovat hyvin samansuuntaisia valtakunnallisten tulosten kanssa.

Vastaajia pyydettiin erittelemään, mitä metsänhoitotöitä he olivat tehneet tai teettäneet ja kuinka paljon. Vastauksissa pyydettiin myös merkitsemään työt ja puukaupat, joita aiotaan tehdä tulevaisuudessa. Näitä aiottuja toimenpiteitä ei ollut arvioitu kuin muutamassa lomakkeessa, joten ne sivuutettiin.

Taimikonhoitoa oli tehnyt 143 vastaajaa (49 %). Yhteensä sitä oli tehty 693 hehtaaria. Keskimäärin taimikonhoitoa teki noin 5 hehtaaria henkilö. Metsänuudistamista oli tehnyt 93 vastaajaa (32 %). Yhteensä sitä oli tehty 406 hehtaaria. Keskimäärin yksi henkilö teki noin 4 hehtaaria metsänuudistamistöitä. Puukauppaa oli tehnyt 87 vastaajaa (30 %). Yhteensä puuta oli myyty noin 86600 kuutiota. keskimäärin puukaupat olivat 1 000 kuution suuruisia yhdellä henkilöllä. Metsäojitusta tai metsätien kunnostusta oli tehnyt tai teettänyt 44 vastaajaa (15 %). Yhteensä töitä oli tehty 60 kilometrin matkalle.

Taulukko 9 Tehdyt metsänhoito työt metsäkeskuksittain.

	Taimikonhoito		Uudistaminen		Puukauppa		Mp- työt	
	%	ha	%	ha	%	m3	%	km
Valtakunnalliset	49	693	32	406	30	86580	15	60
Pirkanmaa	68	165	50	120	48	33328	31	21
Kaakkois-Suomi	55	193	33	63	38	21456	20	5,7
Keski-Suomi	65	123	51	74	49	14520	15	14
Pohjois-Karjala	54	25	31	24	38	7200	1	0,08
Savo	44	37	25	14	12	2850	12	3,1
Häme-Uusimaa	36	46	34	55	21	2886	7	0,02
Lappi	32	71	15	35	15	2690	15	4,3
Pohjois-Pohjanmaa	40	32,5	20	20,5	20	1650	16	12,1

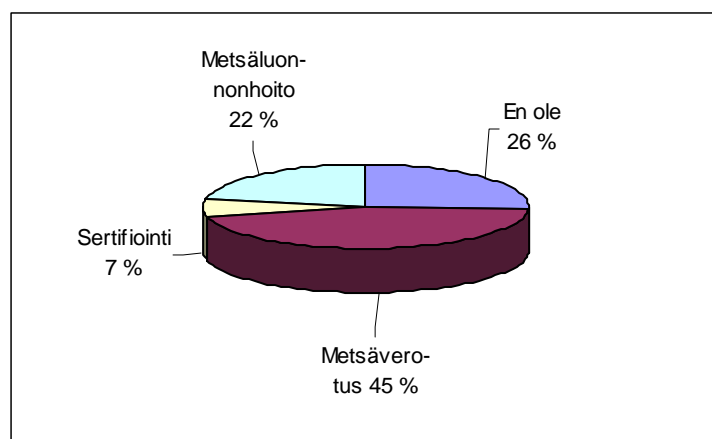
Taulukkoon 9 on kerätty kaikkien metsäkeskusten kurssilaisten tekemät ja teettämät metsänhoitotyöt ja puukaupat.

Prosenttiosuus kertoo, kuinka moni vastaajista oli tehnyt tai teettänyt kutakin työlajia. Pirkanmaan kurssilaiset olivat olleet aktiivisempia. Sillä heistä noin 70 % oli tehnyt tai teettänyt taimikonhoitoa, noin puolet oli uudistanut metsää ja tehnyt puukauppaa sekä yli 30 % oli tehnyt metsänparannustöitä. Myös määrällisesti Pirkanmaalla oli tehty eniten metsänuudistamista noin 120 hehtaaria, puukauppaa yhteensä noin 33 000 kuutiometriä ja metsätietä oli perusparannettu tai ojia kunnostettu

yhteensä 21 kilometriä. Taimikonhoitoa oli eniten tehty Kaakkois-Suomessa vähän alle 200 hehtaaria.

Lapissa kurssi oli juuri loppunut ja moni ilmoitti, ettei ole vielä kerinnyt tekemään puukauppoja tai metsänhoitotöitä, tämän takia Lapin tehdyt työt ovat lukumääräisesti pieniä. Aivan kuten kysymyksessä pyydettiin, he olivat arvioineet kuinka paljon tulisi töitä tekemään. Taimikonhoitoa arvioitiin tehtävän noin 57 hehtaaria, metsänuudistamista 23 hehtaaria, puukauppoja 300 kuutiometriä ja metsänparannustöitä 6,5 kilometriä. Muiden metsäkeskusten kurssilaisista vain yksi tai kaksi olivat arvioineet töitään, joten ne tulokset eivät ole luotettavia.

Kurssilaisia pyydettiin arvioimaan, onko metsänomistaja pystynyt hyödyntämään saamiaan oppeja metsäverotuksessa, sertifiointissa ja tai metsäluonnonhoidossa. Metsäverotuksessa oppeja oli hyödynnetty eniten, sillä melkein puolet (45 %) oli näin tehnyt. Metsäluonnonhoitoon liittyviä oppeja oli hyödyntänyt noin viidennes vastaajista. Sertifiointissa oppeja oli hyödyntänyt noin 7 % vastaajista. Neljännes ei ollut hyödyntänyt oppejaan metsäverotuksessa, metsäluonnonhoidossa tai sertifiointissa. Kuvasta 11 voidaan tarkastella mitä kurssilla saatuja oppeja kurssilaiset ovat hyödyntäneet kurssin jälkeen.

Kuva 11 Oppien hyödyntäminen eri osa-alueilla

Lisäksi kysyttiin ovatko metsänomistajat osanneet hyödyntää metsäsuunnitelmaa paremmin kurssin jälkeen. 70 % vastaajista osasi hyödyntää metsäsuunnitelmaa paremmin kurssin jälkeen. Keski-Suomessa metsäsuunnitelmaa osasi hyödyntää paremmin kurssin jälkeen vain vähän yli puolet kurssilaisista.

6.7 Eri tutkimusryhmien erot

Halusin lisäksi selvittää onko sukupuolella, ammattiasemalla tai koulutuksella ollut vaikutusta kiinnostuksen lisääntymiseen, aktiivisuuden lisääntymiseen tai metsänhoitotöiden ja puukaupan tekoon.

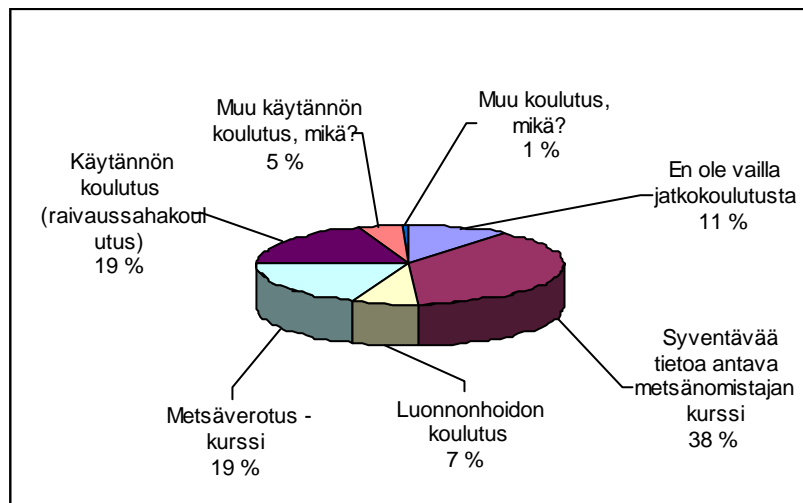
Sukupuolella ei ole ollut tilastollista merkitystä kiinnostuksen kasvuun aktiivisuuden kasvuun tai tehtyihin puukauppoihin ja metsänhoitotöihin.

Ammattiasemallakaan ei ole ollut tilastollista merkitystä aktiivisuuden lisääntymiseen tai tehtyihin puukauppoihin ja metsänhoitotöihin, mutta ammattiasema on ollut melkein merkitsevä kiinnostuksen lisääntymiseen. Palkansaajista kuudella prosentilla ja eläkeläisillä 16 %:lla kiinnostus omaa metsää kohtaan ei ole lisääntynyt ja kaikilla muilla se on lisääntynyt. Täytyy silti muistaa, että tämä tulos ei ole tilastollisesti merkitsevä. Myöskään koulutuksella ei ole ollut tilastollista merkitystä kiinnostuksen lisääntymiseen aktiivisuuden lisääntymiseen tai tehtyihin puukauppoihin ja metsänhoitotöihin.

6.8 Jatkokoulutuksen tarve

Jatkokoulutuksen tarvetta selvitetessä kysyttiin, minkälaista jatkokoulutusta kurssilaiset olivat vailla ja minkä pituinen olisi sopiva kurssi. Lisäksi tiedusteltiin kuinka paljon kurssilaiset olisivat valmiita maksamaan eripituisista kursseista.

Kuvasta 12 voidaan katsoa millaista jatkokoulutusta kurssilaiset kaipaivat. Vain 11 % oli sitä mieltä, ettei ole vailla jatkokoulutusta. Suurin osa, jopa 38 %, halusi jatkokoulutukseen syventävän metsänomistajan peruskurssin. Noin viidennes kaipasi sekä metsäverotuskurssia että käytännön koulutusta, esimerkiksi raivaussahakoulutusta. Luonnonhoidon koulutusta tarpeellisenä piti seitsemän prosenttia vastaajista. Muuta käytännön koulutusta halusi 5 %. Tähän kohtaan oltiin ehdotettu useimmiten moottorisahakoulusta. Muitakin ehdotuksia olivat rajalinjojen paikannus, tukin kaato, hankintahakkuukurssi, työvälineiden huolto ja kunnostus ja metsätaitokilpailukurssi. Yksi prosentti jotain muuta koulutusta, johon tuli myös useita eri ehdotuksia. Yleisimmät ehdotukset olivat taimikonhoitokurssi, sukupolvenvaihdoskurssi, sertifiointin kriteerit, metsäsuunnitelman hyväksikäyttö ja kasvupaikkatyypikurssi.

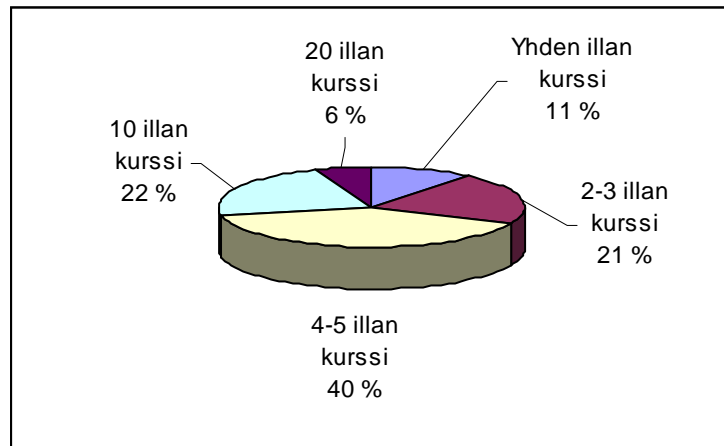

Kuva 12 Jatkokoulutuksen tarve.

Sopivaksi kurssin pituudeksi arvioitiin 4-5 illan kurssit, jopa 40 % vastaajista, oli sitä mieltä. 10 illan kursseja sekä 2-3 illan kursseja kannatti noin viidennes vastaajista. Huonoimmat kurssin pituudet olivat pitkät 20 illan kurssit. Vain kuusi prosentti halusi näin pitkän kurssin. Lyhyitä yhden päivän kursseja kaipasi 11 % vastaajista.

Kuvasta 13 voidaan katsoa tarkemmin vastaajien mielestä sopivampaa kurssin pituutta.

Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa kurssilaiset kävisivät enemmän kymmenen illan kursseja kuin 4-5 illan kursseja. Pirkanmaalla taas yhden illan kurssit olisivat suositumpia kuin 10 tai 4-5 illan kurssit. Muuten vastaukset olivat samankaltaisia.

Kuva 13 Sopiva kurssin pituus.

Yhden illan kurssista oltiin valmiita maksamaan 10€, 2-3 illan kurssista 20€, 4-5 illan kurssista 33€, 10 illan kurssista 50€ ja 20 illan kurssista 70€.

6.9 Palautetta ja parannusehdotuksia

Viimeinen kysymys oli vapaaehtoinen. Siinä sai antaa palautetta tai parannusehdotuksia metsänomistajien peruskurssista. Tähän kohtaa ei tullut monia vastauksia, ehkä noin viidennes oli vastannut. Yleisin kommentti oli lyhyt ja ytimekäs kurssin kehuminen esim. hyvä kurssi tai kurssi oli ok! Negatiivista palautetta kurssista ei juuri tullut. Olen kuitenkin poiminut muutamia esimerkkejä kommentteista.

”Peruskurssista on ollut suuri hyöty käytännön asioiden hoidossa ja perusasiat ovat selkiintyneet hyvin. Olen oppinut tuntemaan organisaatiot ja niiden tehtävät.”

”Metsänomistajan ei tarvitsisi maksaa kursseista vaan valtion tulisi maksaa ne.”

”Pienemmät ryhmät, selkeät kalvot, vähemmän opettajia!”

”Parasta oli, että kurssin ansiosta kiinnostus omaan metsään heräsi. Tehdasvierailu oli erittäin motivoiva, kun näki mitä puista voidaan konkreettisesti tehdä. Kurssilla tuli tietoa, mitä metsässä pitäisi tehdä, mutta käytännössä, miten ja milloin jäi vähän epävarmaksi. Oikean puulajin valinta ja metsätyypit voisivat selvitä paremmin maastossa. Turhauttavin oli verotusilta, koska en ymmärtänyt siitä verotus-kielestä yhtään mitään. Muutenkin olisi voinut huomioida sen että joku ei todellakaan tiedä metsäasioista mitään.”

”Enemmän käytännön tehtäviä ja kuvia ja niihin asiantuntijan vastaus, mikä on oikein ja syyt ja seuraukset.”

”Kurssin vetäjä oli ammattitaitoinen, mutta pedagogisia valmiuksia pitäisi kehittää.”

”Sain kurssilta kimmokkeen jatkaa metsäopintoja harrastuksena. Sen jälkeen olen suorittanut metsätalouden peruskurssin ja luonnonhoidon tutkinnon.”

”Pidän taimikonhoitoa nyt tärkeimpänä metsänomistajan tehtävänä. Kiitos kuuluu kurssille!”

”Ihan nappiin mennyt kurssi!”

7 TULOSTEN TARKASTELU

7.1 Taustatiedot

On mielenkiintoista vertailla kuinka vastaajien taustatiedot kuvaavat Suomen yksityismetsäomistajarakennetta. Vastaajista 34 % oli naisia ja keski-ikä oli 52 vuotta. Tästä voidaan päätellä, että naiset ja nuoret olivat hiukan aktiivisempia osallistumaan metsänomistajien peruskurssille. Sillä suomessa naismetsänomistajia on vain neljännes ja keski-ikä 57 vuotta, on huomattavasti korkeampi kuin kurssille osallistujien.

Yksityismetsänomistajista suurin osa on eläkeläisiä 37 %. Seuraavaksi tulevat palkansaajat, joita on 30 % metsänomistajista. Kurssilaisista huomattavasti suurin osa oli palkansaajia, jopa 56 %. Eläkeläiset olivat toiseksi aktiivisempia osallistumaan, heitä oli noin neljännes. Maatalousyrittäjiä metsänomistajista oli yli viidennes vuonna 1999, mutta kurssilaisista vain 7 %. Maatalousyrittäjät ovat siis osallistuneet laiskasti peruskurssille.

Jälkikäteen huomasi, että yksi hyvin tärkeä kysymys oli jäänyt laittamatta. Kysymys kuinka kauan metsänomistajan peruskurssin suorittamisesta on. Eroja olisi varmasti ollut. Tietenkin Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjois-Karjalan kurssilaisilla kurssista ei ole vuottakaan, koska kurseja ei ollut järjestetty kuin yksi ennen tutkimusta. Pirkanmaan ja Keski-Suomen metsäkeskusten vastaajissa on mukana voinut olla jopa 10 vuotta sitten kurssin käyneitä. Tämän kysymyksen avulla olisi voinut vertailla millaista merkitystä on oppimisen ja omaksumisen viiveellä metsänhoitotöihin. Edellä olevassa kappaleessa, 3.3.3 Vaikuttavuuden arviointi ja sen ongelmat, tätä viivettä on kuvattu tarkemmin.

7.2 Opetuksen arviointi ja oppimiskokemukset

Opetuksellisesti onnistuneita osa-alueita olivat luentoillat metsänhoidon perusteet, kehitysluokat ja metsänuudistaminen sekä taimikonhoito ja harvennushakkuut. Metsäverotusilta arvioitiin neljänneksi parhaiten onnistuneeksi. Eniten parannettavaa arvioitiin olevan luentoilloissa puukauppa, metsäverotus, metsäsuunnittelu sekä puunjatkojalostus ja energiapuu.

Tämän perustella voisi kuvitella, että parhaiten onnistuneilla osa-alueilla oma oppiminen on parantunut eniten ja eniten parannettavaa osa-alueilla oppiminen on ollut heikointa.

Tämä ei aivan pidä paikkaansa, kun katselee oman osaamisen arvioinnin vastauksia. Metsänhoidon perusteet, kehitysluokat ja harvennushakkuut olivat kyllä parantuneet keskimääräistä enemmän, mutta metsänuudistaminen ja taimikonhoito eivät erotu selvästi. Metsäverotus oli jopa arvioitu yhdeksi heikoiten opituksi osa-alueeksi, vaikka sen opetus onnistui neljänneksi parhaiten. Toisaalta metsäverotus oltiin arvioitu myös eniten opetuksellisesti parannettavaksi, joten mielipiteen sen onnistumisesta vaihtelivat. Puukaupan opetus oli ilmeisesti epäonnistunut, kun se oltiin arvioitu sekä yhdeksi heikoiten opituksi ja myös opetukselliseksi parannettavaksi. Metsäsuunnittelu ja puun jatkojalostus ja energia puu olivat myös arvioitu parannettaviksi osa-alueiksi, näiden oppiminen ei kuitenkaan ollut juurikaan muita osa-alueita heikompaa.

Noin 40 % vastaajista oli sitä mieltä, että puukauppa, metsäsuunnittelu, taimikonhoito ja harvennushakkuu -iltoihin olisi saanut käyttää enemmän aikaa. Puukauppa ja metsäsuunnittelu arvioitiinkin opetuksellisesti heikoimpiin osa-alueisiin. Yksi parannus keino olisikin lisätä näiden osa-alueiden painotusta kursseilla. Taimikonhoito ja harvennushakkuuiltoihin oltiin tyytyväisiä opetuksellisesti, mutta ajankäyttöä toivottiin silti

lisättävän. Tietämys harvennushakkuista oli lisääntynyt selvästi taimikonhoitoa enemmän, eli mahdollisesti kannattaisi lisätä taimikonhoidon opetusta ja ottaa aikaa hiukan pois harvennushakkuista.

7.3 Metsien hoidon tilanne ennen kurssia ja kurssin jälkeen

Metsien hoidon tilanne ei muuttunut huomattavasti kurssin jälkeen. Ainoastaan itse tekevien ja samalla organisaatioiden apua käyttävien määrä oli lisääntynyt. Pelkästään itse kaikki metsänhoitotyöt tekevien määrä oli pysynyt samana. Kaikkien muiden määrä oli vähentynyt ja siirtynyt itse tekevien ja samalla organisaatioiden apua käyttävien joukkoon. Ilmeisesti ne, jotka olivat tehneet pelkästään itse, siirtyivät käyttämään osittain metsäorganisaatioiden apua ja pelkästään metsäorganisaatioiden apua käyttävät siirtyivät tekemään osan töistään itse. Luulen, että syy tähän on tiedon lisääntyminen. Pelkästään metsäorganisaatioita käyttäneet saivat kurssilla tietoa, kuinka asioita hoidetaan itse. Pelkästään itse tekijät saivat tietoa organisaatioiden avusta ja hyödyntävät sitä metsäasioiden hoidossa kurssin jälkeen.

7.4 Saatujen oppien hyödyllisyys

Eniten hyötyä koettiin olevan osa-alueista, jotka käsittelivät metsänhoitoa, kuten taimikonhoitoa, harvennushakkuita ja metsänuudistamista. Hyödyllisenä koettiin myös kehitysluokkien läpikäynti. Metsäverotus arvosteltiin neljän joukkoon sekä hyödyllisenä että hyödyttömänä osa-alueena, lähes kaikilla peruskursseilla. Ainoastaan Häme-Uusimaan peruskursseilla metsäverotuksen sijaan metsäsuunnittelu nousi kärkinelikkoon ja Keski-Suomen peruskursseilla puukauppa koettiin metsäverotusta hyödyllisemmäksi.

Mielenkiintoista on, että nämä samat osa-alueet arvioitiin myös opetuksellisesti parhaiten onnistuneiksi. Opetuksen onnistuminen on siis auttanut hyödyntämään satuja tietoja.

Vähiten hyötyä koettiin olevan luentoillasta, jossa käsiteltiin metsätalouden toimintaympäristöä ja metsien merkitystä Suomelle. Ehkä tässä osa-alueessa oli ollut liian paljon perustietoa Suomen metsätaloudesta ja metsänomistajat eivät ole voineet käyttää tietoa konkreettisesti hyväkseen. Puun jatkojalostus ja energiapuu osa-alue koettiin hyödyttömäksi, tämä johtune samasta syystä, eli metsänomistajat eivät ole voineet käyttää konkreettisesti hyväkseen tietoa jatkojalostuksesta ja energia puusta. Tämän vuoksi osa-alueen ajan käyttöä on vähennetty ja sisältö muutettu ainakin Pirkanmaan peruskursseilla. Metsänparannustyöt, kuten metsätiet ja kunnostusojitus, koettiin myös yhdeksi hyödyttömimmäksi osa-alueeksi. Tämän voikin perustella sillä, että vain osaa metsänomistajista koskee metsänparannustyöt. Sen sijaan kaikkia metsänomistajia koskee metsäluonnonhoito, sertifiointi ja metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt, mutta tämä osa-alue oli siltikin arvioitu hyödyttömäksi. Selitystä tälle on vaikea antaa, mutta voisi olla, ettei asenne metsäluonnonhoitoa kohtaan ole muuttunut positiiviseksi kurssin aikana.

7.5 Maastoretkeilyjen tarpeellisuus

Lähes kaikki pitivät maastoretkeilyä hyödyllisinä ja niitä kaipasi lisää yli 60 % vastaajista. Pirkanmaalla lisää retkeilyitä kaipasi vain 40 %, joka on selvästi vähemmän kuin muualla. Pirkanmaalla kurssiin kuului neljä retkeilyä, joten tämä selittää hyvin miksi lisää retkeilyitä ei toivottu. Muilla kursseilla retkeilyitä oli kaksi ja Pohjois-Karjalassa ei retkeilyitä ollut yhtään. Siltikään Pohjois-Karjalassa ei retkeilyitä kaivattu juuri enempää kuin muiden

metsäkeskusten kursseilla, ehkä he eivät osaa kaivata sitä mitä ei ole.

7.6 Vaikutukset aktiivisuuden lisääntymiseen metsäomaisuuden hoidossa

Aktiivisuuden lisääntymistä mitattaessa ongelmana ovat sekoittavat tekijät. Kappaleissa 3.3.3 ja 3.3.4 on käsitelty tätä ongelmaa ja siihen olevaa ratkaisukeinoja. Arviointi olisi siis luotettavampaa, jos tutkimuksessa olisi ollut mukana kontrolliryhmä. Kontrolliryhmän metsänomistajat eivät olisi käyneet peruskurssia ja heidän tekemät metsänhoitotyöt ja puukaupat otettaisiin vertailuun peruskurssilla käyneiden metsänomistajien tekemien töiden kanssa. Silloin voisi luotettavimmin sanoa peruskurssin vaikuttavuudesta metsänhoitotöihin ja puukauppoihin.

Tässä tutkimuksessa on kuitenkin pyydetty kurssilaisia itse arvioimaan, onko aktiivisuuden lisääntyminen ollut peruskurssin ansiota ja 80 % kurssilaisista ilmoitti, että juuri peruskurssin käyminen on nostanut aktiivisuutta oman metsän hoitoon. Joten voimme mielestäni pitää tulosta luotettavana. Peruskurssin käyneistä 15 % on ollut aina niin aktiivisia, ettei peruskurssilla ole voinut olla merkitystä aktiivisuuden lisääntymiseen.

Kurssilaisista, joiden aktiivisuus oli lisääntynyt kurssin ansiosta, oli metsähoitotöitä ja/tai puukauppaa tehnyt jopa yli 74 % ja neljännes heistä ilmoitti, että aikoo tehdä, mutta ei ole vielä tehnyt, sillä kurssi on juuri loppunut tai metsässä ei ole ollut vielä mahdollisuutta tehdä. Vain yksi prosentti vastaajista ilmoitti ristiriitaisesti, että aktiivisuus on lisääntynyt, mutta metsänhoitotöitä tai puukauppoja ei ole tehty eikä ajateltukaan tekevän.

Noin puolille kurssilaisista peruskurssi oli antanut innostuksen tehdä taimikonhoitoa. Puukauppaa oli innostunut lähes yhtä moni

kuin metsänuudistamistakin noin 30 % vastaajista. Noin viidennes oli tehnyt tai teettänyt kunnostusojitusta, metsätien rakentamista tai metsätien peruskorjausta. Lisäksi neljännes vastanneista ilmoitti aikovansa tehdä joko taimikonhoitoa, metsänuudistamista, puukauppoja tai metsänparannustöitä. Kaikkiaan taimikonhoitoa kurssilaiset olivat tehneet noin 700 hehtaarille ja metsänuudistamistöitä 400 hehtaarille. Puukauppoja oli tehty jopa 86 600 kuutiometrillä. Metsäteitä tai metsäoja oli kunnostettu yhteensä 60 kilometriä. Ilman metsänomistajien peruskurssin antamaa oppia ja herättämää kiinnostusta nämä työt olisivat voineet jäädä tekemättä. Tietenkään emme voi olla varmoja asiasta, mutta näin ainakin arvioivat kurssilaiset, jotka ilmoittivat juuri peruskurssin kasvattaneen aktiivisuutta.

Kysymys, onko tilalla tehty tai ajateltu tehtävän metsänhoitotöitä tai puukauppoja, olisi pitänyt muotoilla selkeämmin ja antaa paremmat ohjeet. Tarkoitus oli, että jo tehdyt työt ja puukaupat sekä aiotut työt ja puukaupat ilmoitettaisiin määrällisesti. Kaikki eivät olleet merkanneet paljoko aikovat tehdä metsänhoitotöitä tai puukauppoja. Ainoastaan Lapin kurssilaiset olivat arvioineet tulevat metsänhoitotyöt ja puukaupat. Tämän takia ei voi antaa luotettavaa valtakunnallista tulosta siitä kuinka paljon aiotaan tehdä metsänhoitotöitä tai puukauppoja. Kieltämättä on todella vaikea arvioida toteutuvia puukauppoja tai metsänhoitotöitä etukäteen. Onneksi jo tehdyt metsänhoitotyöt ja puukaupat merkattiin oikein.

Puolet vastaajista oli osannut hyödyntää saatujaan oppeja metsäverotuksessa. Metsäverotus on jokavuotinen tapahtuma ja luulen, että osalla oli ollut jo niin vahva perustaito asiasta, ettei peruskurssi voinut parantaa sitä. Sertifiointissa oppeja oli osannut hyödyntää vain alle 10 %. Ehkä näin huono prosentti kertoo, etteivät metsänomistajat tiedä miten voisivat hyödyntää saamiaan oppeja metsäsertifiointissa. Melkein neljännes osasi

hyödyntää kurssilla saamiaan oppejaan metsäluonnonhoidossa. Tämä on ehkä helpompi aihe ymmärtää tai toteuttaa kuin sertifiointi, sillä luonnonhoitoon kuuluvaa maisemointia ja riistanhoitoa voi toteuttaa pienilläkin panostuksilla.

Metsäsuunnitelmaa osasi käyttää paremmin hyödyksi noin 70 % vastaajista kurssin jälkeen. Monet niistä, jotka eivät osanneet hyödyntää suunnitelmaa paremmin, eivät omistaneet suunnitelmaa. Tämä tieto oli laitettu kommentiksi kysymyksen alle.

7.7 Jatkokoulutuksen tarve

Vaikka kurssi oli arvioitu yleisesti hyödylliseksi, vain 11 % ei ollut vaille jatkokoulutusta. Tämä on mielestäni positiivista sillä melkein 90 % oli vieläkin kiinnostuneita metsäalan koulutuksesta. Metsänomistajan peruskurssi antoi vain perustietoja metsäasioista ja metsänomistajat olivat edelleen kiinnostuneita saamaan lisää syventävää tietoa metsäasioista, metsäverotuksesta ja käytännön koulutusta.

Kursseista oltiin valmiita maksamaan vaihtelevasti. Yhden illan kurssista oltiin valmiita maksamaan noin 10€, 2-3 illan kurssista 20€, 4-5 illan kurssista 33€, 10 illan kurssista 50€ ja 20 illan kurssista 70€. Useammalla vastaus yhden illan kurssiin oli 0 euroa, mutta muutamat olivat valmiita maksamaan jopa yli 40 euroa. Suurimpia eroja hinnoissa tuli 4-5 illan kurssille, sillä vastauksia tuli 5-200 euron välille.

Tämä antaa positiivisen kuvan kurssien järjestäjille, sillä halukkaita kursseille on monia ja laadukkaista kursseista ollaan jopa valmiita maksamaan korkeitakin hintoja.

8 YHTEENVETO

Metsänomistajien peruskurssi koettiin kaikin puolin positiiviseksi kokemukseksi. Kurssille annettiin kokonaisuudessa hyvä arvosana. Kurssilla oli saatu lisätietoa monipuolisesti metsäasioista ja saatuja oppeja oli osattu hyödyntää oman metsän hoidossa.

Metsänhoitotyöt olivat lähteneet hyvin peruskurssin jälkeen käyntiin. Taimikonhoitoa, metsänuudistamista, puukauppaa ja metsänparannustöitä oli tehty aktiivisesti. Syitä tähän on useampia, tiedon lisääntyessä metsänomistaja osaa verrata oman metsänsä tilaa ja hoitotarpeita erilailla kuin ennen. Samoin kurssilla tulee tutuksi metsäalan organisaatiot ja niiden tehtävät ja näin metsänomistaja osaa ottaa yhteyttä ammattilaisiin, kun metsissä on tarvetta toimenpiteille.

Peruskurssin jälkeen metsänomistajat olivat kiinnostuneita jatkokoulutuksesta. Eniten toivottiin syventävää tietoa antavaa metsänomistajakurssia, metsäverokurssia ja raivaussahakurssia.

Lisäksi tutkimuksen tulokset auttoivat metsäkeskuksia parantamaan peruskurssejaan toivottuun suuntaan. Ainakin Pirkanmaan metsäkeskus onkin jo muokannut kurssin sisältöä ja painottanut ajankäyttöä metsänomistajien mielestä tärkeisiin alueisiin.

LÄHDELUETTELO

Heikkilä, T. 2002. Tilastollinen tutkimus. Edita Oy, Helsinki. 328 s.

Hänninen, Harri. Metla. Metsänomistajien neuvonnan ja koulutuksen vaikuttavuus. [verkkodokumentti]. Hämeenlinna 15.12.2004. [Viitattu 23.01.2006]. Saatavissa: http://64.233.183.104/search?q=cache:Cljo0Ugh9TEJ:www.hami-edu.fi/evo/seminaarialustukset/Harri_Hanninen.ppt+koulutuksen+vaikuttavuus&hl=fi&lr=lang_fi

Kansallinen metsäohjelma 2010. Maa- ja metsätalousministeriö. Metsätalous. [verkkodokumentti]. Helsinki 25.2.1999. [Viitattu ..2006]. Saatavissa: http://www.mmm.fi/kmo/asiakirjat_raportit/Kansallinen_metsaohjelma.pdf

Karppinen, H., Hänninen, H., Ripatti, P. 2002. Suomalainen metsänomistaja 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 852. Vantaan tutkimuskeskus. Metla. 83 s.

Metsänomistajien neuvonnan kilpailuttaminen. Maa- ja metsätalousministeriö. [verkkodokumentti]. Helsinki 2002. [Viitattu 12.1.2006]. Saatavissa: http://www.mmm.fi/julkaisut/tyoryhmamuistiot/2002/tr2002_19.pdf

Metsänomistajien neuvonnan strategia. Maa- ja metsätalousministeriö [verkkodokumentti]. Helsinki 2001. [Viitattu ..2006]. Saatavissa: http://www.mmm.fi/julkaisut/tyoryhmamuistiot/2001/tr2001_17.pdf

Metsätilastollinen vuosikirja 2004. Metsäntutkimuslaitos. [verkkodokumentti]. 26.7.2005 . [Viitattu 10.1.2006]. Saatavissa: <http://www.metla.fi/julkaisut/metsatilastollinen/vsk/>

Olkimuora, E. Jakku-Sihvonen, R. Mattila, E. 2002. Koulutuksen arviointi. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta julkaisuja B: 70. s 9-35

Raivola, R. (toim.). 2002. Vaikuttavuutta koulutukseen. Suomen akatemian koulutuksen vaikuttavuusohjelman tutkimuksia. Oy Edita Ab. Helsinki. 300 s.

Suomen metsäsertifiointijärjestelmä. FFCS. [verkkodokumentti]. Helsinki 2005. [Viitattu 12.2.2006]. Saatavissa: <http://www.ffcs-finland.org/pages/suomi/ffcs-jE4rjestelmE4.ph>

Tapion taskukirja. 1997. Tapio Metsätalouden kehittämiskeskus. Kustannusosakeyhtiö Metsälehti. 638 s.

Tapion taskukirja. 2002. Tapio Metsätalouden kehittämiskeskus. Kustannusosakeyhtiö Metsälehti. 555 s.

Metsänomistajan taustatiedot**1. Sukupuoli**

Ympyröikää oikea vaihtoehto

- 1) Mies 2) Nainen

2. Ikä

_____ vuotta

3. Ammattiasema

Ympyröikää oikea vaihtoehto

- 1) Palkansaaja
- 2) Maa- tai metsätalousyrittäjä
- 3) Muu itsenäinen yrittäjä
- 4) Eläkeläinen
- 5) Muu (työtön, opiskelija, kotirouva)

4. Metsäalan koulutus ennen kurssia

Ympyröikää oikea vaihtoehto

- 1) Metsäalan ammattitutkinto
- 2) Useampia metsäalaan liittyviä koulutuksia / kursseja
- 3) 1-2 metsäalaan liittyvää kurssia / koulutusta
- 4) Metsäaiheisten lehtien tilaaja
- 5) Ei mitään metsään liittyvää koulutusta

Opetuksen ja ajankäytön arviointi metsänomistajan peruskurssilla**5. Mitkä kaksi osa-aluetta onnistui opetuksellisesti parhaiten ja missä kahdessa osa-alueessa olisi parannettavaa?** Merkatkaa arviointi viivalle

1= onnistui parhaiten, 2= onnistui toiseksi parhaiten, A= eniten parannettavaa, B= toiseksi eniten parannettavaa

a) Metsätalouden toimintaympäristö metsien merkitys, metsätalouden organisaatiot	_____
b) Metsänhoidon perusteet – kasvupaikkatekijät, metsätyypit ja puulajit	_____
c) Kehitysluokat ja metsänuudistaminen – hakkuu ja viljely	_____
d) Taimikonhoito ja harvennushakkuut	_____
e) Metsäluonnonhoito – arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi	_____
f) Monimuotoinen metsien käsittely – maiseman- ja riistanhoito	_____
g) Puukauppa	_____
i) Metsäsuunnittelu	_____
j) Metsänparannustyöt – ojitus ja tieteko	_____
k) Metsäverotus	_____
l) Puunjatkojalostus ja energiapuu	_____

KÄÄNNÄ !

6. Arvioikaa eri osa-alueiden ajankäyttöä. Käytettiinkö johonkin alueeseen liian vähän -, liian paljon - vai sopivasti aikaa suhteessa kokonaisuikaan?

Ympyröikää sopivat vaihtoehdot

	Liian vähän	Liian paljon	Sopivasti
a) Metsätalouden toimintaympäristö metsien merkitys, metsätalouden organisaatiot	1	2	3
b) Metsänhoidon perusteet – kasvupaikkatekijät, metsätyypit ja puulajit	1	2	3
c) Kehitysluokat ja metsänuudistaminen – hakkuu ja viljely	1	2	3
d) Taimikonhoito ja harvennushakkuut	1	2	3
e) Metsäluonnonhoito – arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi	1	2	3
f) Monimuotoinen metsien käsittely – maiseman- ja riistanhoito	1	2	3
g) Puukauppa	1	2	3
i) Metsäsuunnittelu	1	2	3
j) Metsänparannustyöt – ojitus ja tieteko	1	2	3
k) Metsäverotus	1	2	3
l) Puunjatkojalostus ja energiapuut	1	2	3

Metsien hoidon tilanne ennen kurssia ja kurssin jälkeen

7. Arvioikaa oma tietämyksenne eri metsänhoidon alueilla ENNEN kurssia ja kurssin JÄLKEEN. Arvioikaa osaamisesi kouluarvosanoin 4 – 10 sekä ennen että jälkeen kurssin

ENNEN kurssia

Kurssin JÄLKEEN

_____	a) Metsäorganisaatioiden erot ja toiminta	_____
_____	b) Eri metsätyypit ja kasvupaikkatekijät	_____
_____	c) Kehitysluokat	_____
_____	d) Metsänomistajan oikeudet ja velvollisuudet	_____
_____	e) Metsänuudistaminen	_____
_____	f) Taimikonhoito ja sen tarkoitus	_____
_____	g) Harvennushakkuut ja niiden tarkoitus	_____
_____	h) Arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi	_____
_____	i) Monimuotoinen metsien käsittely esim. riistanhoito	_____
_____	j) Puukauppa	_____
_____	k) Metsäsuunnittelu	_____
_____	m) Metsänparannustyöt ojitus ja metsätiet	_____
_____	n) Puun jatkojalostus ja energiapuu	_____
_____	o) Metsäverotus	_____

8. Miten olitte järjestäneet omien metsienne hoidon ENNEN kurssia? Ympyröikää sopivat vaihtoehdot * Metsäorganisaatiolla tarkoitetaan mm. metsänhoitoyhdistyksiä, metsäpalveluyrityksiä tai metsäyhtiöitä, jotka tarjoavat erilaisia palveluja metsänomistajille.

- 1) Tein itse metsänhoitotyöt (taimikonhoito, istutus, kylvö yms.)
- 2) Hoidin itse metsään liittyvät asiat (puukauppa, metsäverotus, rahoitustuet yms.)
- 3) Hoidin kaikki metsään liittyvät asiat ja hoitotyöt itse
- 4) Tein sekä itse että käytin metsäorganisaatioiden apua
- 5) Käytin metsäorganisaatioiden palveluja metsänhoitotöissä
- 6) Käytin metsäorganisaatioiden palveluja metsäasioiden hoidossa
- 7) Käytin metsäorganisaatioiden palveluja kaikissa metsään liittyvissä asioissa ja hoitotöissä

9. Miten järjestätte omien metsiennne hoidon kurssin JÄLKEEN? Ympyröikää sopivat vaihtoehdot

- 1) Teen itse metsänhoitotyöt (taimikonhoito, istutus, kylvö yms.)
- 2) Hoidan kaikki metsään liittyvät asiat itse (puukauppa, metsäverotus, rahoitustuet)
- 3) Hoidan kaikki metsään liittyvät asiat ja hoitotyöt itse
- 4) Teen sekä itse että käytän metsäorganisaatioiden apua
- 5) Käytän metsäorganisaatioiden palveluja metsänhoitotöissä
- 6) Käytän metsäorganisaatioiden palveluja metsäasioiden hoidossa
- 7) Käytän metsäorganisaatioiden palveluja kaikissa metsään liittyvissä asioissa ja hoitotöissä

Saatujen oppien hyödyllisyys**10. Merkatkaa mielestänne kaksi osa-aluetta, joiden oppimisesta on ollut teille eniten hyötyä, sekä kaksi osa-aluetta, joista on ollut vähiten hyötyä.** Merkatkaa arviointi viivalle

1=eniten hyötyä, 2= toiseksi eniten hyötyä, A= vähiten hyötyä, B= toiseksi vähiten hyötyä

a) Metsätalouden toimintaympäristö metsien merkitys, metsätalouden organisaatiot	_____
b) Metsänhoidon perusteet – kasvupaikkatekijät, metsätyypit ja puulajit	_____
c) Kehitysluokat ja metsänuudistaminen – hakkuu ja viljely	_____
d) Taimikonhoito ja harvennushakkuut	_____
e) Metsäluonnonhoito – arvokkaat elinympäristöt ja sertifiointi	_____
f) Monimuotoinen metsien käsittely – maiseman- ja riistanhoito	_____
g) Puukauppa	_____
i) Metsäsuunnittelu	_____
j) Metsänparannustyöt – ojitus ja tieteko	_____
k) Metsäverotus	_____
l) Puunjalostus ja energiapuu	_____

11. Kurssilla tehtiin neljä maastoretkeilyä. Olivatko maastoretkeilyt mielestänne hyödyllisiä?

Ympyröikää vastauksenne

- 1) Ei 2) Kyllä

12. Olisitko kaivanneet lisää maastoretkeilyjä? Ympyröikää vastauksenne

- 1) En 2) Kyllä

13. Olisitko valmiita maksamaan kurssista enemmän, jos maastoretkeilyjä lisättäisiin?

Ympyröikää vastauksenne

- 1) En
2) Kyllä, jos vastasit kyllä paljonko olisit valmis maksamaan yhdestä retkestä ____€

14. Mitkä kaksi maastoretkeilyä olivat mielestänne hyödyllisimmät? Ympyröikää kaksi vaihtoehtoa

- 1) Maastoretkeily, jossa tutustuttiin metsätyyppeihin, puulajeihin, kehitysluokkiin ja metsän uudistamiseen.
- 2) Maastoretkeily, jossa tutustuttiin taimikonhoitoon, harvennushakkuisiin, metsäluonnonhoitoon sekä metsien monimuotoiseen käsittelyyn
- 3) Maastoretkeily, jossa tutustuttiin puutavaran korjuuseen ja mittaukseen
- 4) Teollisuusvierailu, jossa tutustuttiin puutavaran jatkojalostukseen

KÄÄNNÄ !

15. Kasvoiko kiinnostuksenne metsäänne kohtaan kurssin jälkeen? Ympyröikää vastauksenne

- 1) Ei 2) Kyllä

16. Mikä on mielestänne kokonaisarvosana kurssin onnistumiselle? Antakaa kouluarvosana 4 – 10

Arvosana ____

Kurssin vaikutus aktiivisuuden kasvuun metsäomaisuuden hoidossa.

17. Onko kurssilla saadut tiedot kasvattaneet aktiivisuuttanne oman metsänne hoidossa?

Ympyröikää vastauksenne

- 1) Kyllä
2) Ei
3) Ei, koska siihen ei ole ollut mahdollisuuksia (esim. olen ollut aina aktiivinen)

18. Jos vastasitte edelliseen kysymykseen kyllä, arvioikaa paljonko olette tehneet tai teettäneet seuraavia hoitotöitä sekä teettäneet suunnitelmia ojituksen tai tien tekemiseen kurssin jälkeen. Mikäli kurssinne on juuri loppunut, arvioikaa paljonko aiotte tehdä tai teettää seuraavia hoitotöitä tai suunnitelmaa ojitukseen tai tien tekemiseen.

Ympyröikää ensin sopiva vaihtoehto joko a tai b. Arvioikaa sitten taimikonhoito- ja uudistamistöitä hehtaareissa, puukauppaa kuutiometreissä ja ojitusta sekä tientekoa metreissä.

- a) Olen tehnyt
b) Kurssini on juuri loppunut enkä ole vielä kerinnyt tekemään, mutta aion tehdä

1) Taimikonhoito	_____	ha
2) Metsän uudistaminen	_____	ha
3) Puukauppa	_____	m ³
4) Ojituksen ja metsäteiden tekeminen	_____	m

19. Oletteko hyödyntäneet kurssilla saatuja oppeja seuraavissa metsäomaisuuden hoitoon liittyvissä asioissa? Ympyröikää vastauksenne

- 1) Metsäverotus
2) Sertifiointi
3) Metsäluonnonhoito (maisemointi, riistanhoito, yms.)

20. Oletteko osanneet hyödyntää metsäsuunnitelmanne tietoja paremmin kurssin jälkeen?

- 1) En 2) Kyllä

HYVÄ METSÄNOMISTAJAN PERUSKURSSIN KÄYNYT METSÄNOMISTAJA!

Olen Tampereen Ammattikorkeakoulun metsätalouden kolmannen vuosikurssin opiskelija. Teen opintoihini liittyvää tutkintotyötä, jonka aihe on metsänomistajien peruskurssin vaikuttavuus. Tutkimuksen toimeksiantajana on Pirkanmaan metsäkeskus.

Tarkoituksena on selvittää, kuinka metsänomistajan peruskurssin käyneet metsänomistajat ovat hyötäneet saamistaan opeista ja mitä kurssilla käsiteltäviä asioita metsänomistajat pitävät tärkeinä. Saatujen tietojen avulla pyritään parantamaan kurssin sisältöä. Tuloksia vertaillaan muiden metsäkeskusten kesken. Vastaamalla edesautatte kurssin sisällön kehittämistä sekä tutkintotyöni onnistumista! Huomatkaa että kyselylomake on kaksipuolinen. Toivon, että suhtaudutte kyselyyn myönteisesti.

Osoitetietonne olen saanut Pirkanmaan metsäkeskukselta. Antamanne vastaukset käsitellään luottamuksella. Esitettävissä tuloksissa yksittäisten henkilöiden mielipiteet eivät tule julki, koska tulokset julkaistaan ainoastaan kokonaistuloksina.

Vastaaajien kesken arvotaan metsäaiheisia kirjapalkintoja sekä ilmainen tilakäynti. Arvontaan voitte osallistua täyttämällä oheisen arvontalipukkeen ja lähettämällä sen vastauskuoressa.

Ohessa lähetän vastauskuoren, jonka postimaksu on maksettu. Vastaukset tulee lähettää 1.11. mennessä osoitteeseen

Pirkanmaan metsäkeskus
Sanni Rask
PL 97
33101 Tampere

Mikäli haluatte lisätietoja tutkimuksesta, voitte soittaa alla olevaan numeroon arkipäivisin kello 14.00 - 18.00. Vastaan mielelläni tutkimusta koskeviin kysymyksiin!

Kiitos etukäteen vastauksistanne!

Sanni Rask
040-5092472

ARVONTALIPUKE

Nimi _____

Osoite _____

Puhelin _____

HYVÄ METSÄNOMISTAJAN PERUSKURSSIN KÄYNYT METSÄNOMISTAJA!

Olen Tampereen Ammattikorkeakoulun metsätalouden kolmannen vuosikurssin opiskelija. Teen opintoihini liittyvää tutkintotyötä, jonka aihe on metsänomistajan peruskurssin vaikuttavuus. Tutkimuksen toimeksiantajina on Pirkanmaan ja Lapin metsäkeskukset.

Lähetin teille muutama viikko sitten kyselylomakkeen, mutta en ole saanut vastaustanne. Toivoisin, että vastaisitte tähän kyselyyn, sillä vastaamalla edesautatte kurssin sisällön kehittämistä sekä tutkintotyöni onnistumista!

Tarkoituksena on selvittää, kuinka metsänomistajan peruskurssin käyneet metsänomistajat ovat hyötäneet saamistaan opeista ja mitä kurssilla käsiteltäviä asioita metsänomistajat pitävät tärkeinä. Saatujen tietojen avulla pyritään parantamaan kurssin sisältöä. Tuloksia vertaillaan muiden metsäkeskusten kesken.

Osoitetietonne olen saanut Lapin metsäkeskukselta. Antamanne vastaukset käsitellään luottamuksella. Esitettävissä tuloksissa yksittäisten henkilöiden mielipiteet eivät tule julki, koska tulokset julkaistaan ainoastaan kokonaistuloksina.

Vastaajien kesken arvotaan viikonloppu Taimelanmukan lomakiinteistössä Kemijoella, metsäaiheisia kirjapalkintoja sekä ilmainen tilakäynti. Arvontaan voitte osallistua täyttämällä oheisen arvontalipukkeen ja lähettämällä sen vastauskuoressa.

Ohessa lähetän vastauskuoren, jonka postimaksu on maksettu. Vastaukset tulee lähettää 22.11. mennessä osoitteeseen:

Sanni Rask
Pirkanmaan metsäkeskus
PL 97
33101 Tampere

Mikäli haluatte lisätietoja tutkimuksesta, voitte soittaa alla olevaan numeroon arkipäivisin kello 14.00 - 18.00. Vastaan mielelläni tutkimusta koskeviin kysymyksiin!

Kiitos etukäteen vastauksistanne!

Sanni Rask
040-5092472

ARVONTALIPUKE

Nimi _____

Osoite _____

Puhelin _____